

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filozofie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jindřichův Hradec v běhu času – hrad a zámek

Jindřichův Hradec in the course of time – castle and mansion

Michal Hejlík

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Dějepis se zaměřením na vzdělávání – Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání

Odevzdáním této bakalářské práce na téma „Jindřichův Hradec v běhu času – hrad a zámek“ potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 21. července 2020

Děkuji vedoucímu práce prof. PhDr. Jan Županičovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi pomohly tuto práci vytvořit. Poděkování patří i Mgr. Zbyňku Zichovi, Ph.D. za konzultace při tvorbě pracovních listů.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá státním hradem a zámek Jindřichův Hradec. Cílem je stručně shrnout a popsat jeho dějiny v běhu času od přemyslovského hradiště, přes největší rozkvět za Pánů z Hradce, i mírnou stagnaci za rodu Slavatů a Černínů, až po převzetí státem roku 1945. Práce se okrajově věnuje i samotnému městu Jindřichův Hradec, které bylo s komplexem jindřichohradeckého zámku vždy pevně spjato. V práci je rozebírán a popisován jak stavebně-technický vývoj hradu s důrazem na jeho architektonickou hodnotu, tak částečně i život a osudy majitelů hradeckého panství, kteří se mnohdy velmi výrazně podíleli na utváření domácí a zahraniční politiky českého státu.

Součástí je i pověst o jindřichohradecké Bílé paní.

V praktické části práce jsou vytvořeny dva pracovní listy pro žáky druhého stupně základních škol, jako pomůcka pro pedagogy, kteří by, například v rámci hodin dějepisu chtěli, Státní hrad a zámek Jindřichův Hradec navštívit. Součástí obou pracovních listů jsou správné odpovědi a doplňující vysvětlení či rozšíření jednotlivých otázek.

V práci byla částečně využita kompilativní metoda, částečně byly využity praktické poznatky z exkurzí na státní hrad a zámek Jindřichův Hradec.

Závěr práce naznačuje možnosti využití „soupisu“ dějin Jindřichova Hradce pro využití v pedagogické praxi zejména na druhém stupni základní školy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Jindřichův Hradec, zámek, Páni z Hradce, Legenda o sv. Jiří, prohlídka

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the state castle Jindřichův Hradec. The aim is to briefly summarize and describe its history over time from the time of Přemyslid fort, through the greatest prosperity under the Lords of Hradec, and a slight stagnation during the Slavat and Černín family, to the state takeover in 1945. The work is marginally devoted to the town of Jindřichův Hradec, which was always firmly connected with the complex of Jindřichův Hradec chateau. The work analyzes and describes the construction and technical development of the castle with emphasis on its architectural value, and partly the life and fate of the owners of the Jindřichův Hradec estate, who often participated very significantly in shaping the domestic and foreign policy of the Czech state.

Part of the thesis is also the legend of the White lady of Jindřichův Hradec.

In the practical part of the thesis, there are created two worksheets for pupils from elementary schools as an aid for teachers who, for example, would like to visit the state castle Jindřichův Hradec during history classes. Both worksheets include correct answers and additional explanations or extensions of individual questions.

In the thesis was partly used the compilation method and partly was used the practical knowledge from excursions to the state castle and chateau Jindřichův Hradec.

The end of the thesis suggests the possibilities of using the “list” of the history of Jindřichův Hradec for a use in pedagogical practice, especially at elementary school.

KEYWORDS

Jindřichův Hradec, mansion, Lords of Hradec, The Legend of Saint George, tour

Obsah

Úvod do bakalářské práce.....	7
2 Jindřichův Hradec – město nad Vajgarem.....	8
2.1 Archeologické nálezy	8
2.2 Nova Domus, Neuhaus, Jindřichův Hradec	9
3 Hrad Jindřichův Hradec.....	15
3.1 Sídlo Jindřicha I. z Hradce a prvních hradeckých pánů.....	15
3.1.1 Nástěnné malby svatojiřské legendy	19
3.2 Doba Jindřicha II. z Hradce, manžela jindřichohradecké Bílé paní	21
3.2.1 Jindřichohradecká Bílá paní	21
3.3 Jindřichův Hradec za posledních Lucemburků a husitského hnutí.....	22
3.4 Jindřich IV. z Hradce a konec středověku	24
3.5 Jindřichohradecký hrad za Adama I. z Hradce	26
3.5.1 Osoba Adama I. z Hradce.....	27
4 Z hradu renesančním zámek.....	28
4.1 Renesanční přestavba Jáchyma I. z Hradce	28
4.2 Pilný stavitel Adam II. z Hradce.....	28
4.2.1 Adam II. z Hradce	29
5 Poslední úpravy jindřichohradeckého zámku Pány z Hradce	31
5.1 Jáchym Oldřich z Hradce: poslední mužský představitel Pánů z Hradce.....	31
6 Jindřichův Hradec v držení rodu Slavatů	32
7 Jindřichohradecké panství a Černínové.....	37
8 Státní hrad a zámek Jindřichův Hradec	41
8.1 Jindřichohradecká madona.....	41

8.2	Pieta z Lodhého	42
9	Pracovní list – Státní hrad a zámek Jindřichův Hradec	43
9.1	Prohlídkový okruh B – gotický palác	44
9.2	Prohlídkový okruh B – gotický palác – odpovědi a vysvětlení	47
9.3	Prohlídkový okruh A – renesanční stavení	50
9.4	Prohlídkový okruh A – Adamovo stavení – odpovědi a vysvětlení	52
	Závěr bakalářské práce	55
	Seznam použitých informačních zdrojů	56

Úvod do bakalářské práce

Tato bakalářská práce se bude zabývat státním hradem a zámek Jindřichův Hradec. Cílem práce je stručně shrnout a popsat jeho dějiny v běhu času od přemyslovského hradiště, přes největší rozkvět za Pánů z Hradce, i mírnou stagnaci za rodu Slavatů a Černínů, až po převzetí státem roku 1945, a to z toho důvodu, že v posledních letech v podstatě nevznikla žádná práce, která by se Jindřichovým Hradcem souhrnně zabývala. Práce se bude částečně věnovat i samotnému městu Jindřichův Hradec, které vždy bylo s komplexem jindřichohradeckého zámku pevně spjato. V práci bude rozebrán a popsán jak stavebně-technický vývoj hradu a zámku s důrazem na jeho architektonickou hodnotu, tak částečně i život a osudy majitelů hradeckého panství, kteří se mnohdy velmi výrazně podíleli na utváření domácí a zahraniční politiky českého státu. Mnozí majitelé a jejich příbuzní totiž zastávali nejen významné české zemské, ale i dvorské úřady. Součástí práce je i pověst o legendární jindřichohradecké Bílé paní Markétě z Hardeggu, a jí založené tradici vaření a rozlévání sladké kaše chudině, která byla pro její potomky natolik důležitá, že se dokonce objevuje i v poslední vůli majitele Jindřichova Hradce Adama I. z Hradce.

V doplňující části práce budou vytvořeny dva pracovní listy pro žáky druhého stupně základních škol, které mohou sloužit jako pracovní pomůcka pro pedagogy, kteří by v rámci výuky dějepisu chtěli žáky vzít na exkurzi na Státní hrad a zámek Jindřichův Hradec. Součástí obou pracovních listů budou správné odpovědi a doplňující vysvětlení či rozšíření jednotlivých otázek.

2 Jindřichův Hradec – město nad Vajgarem

Město Jindřichův Hradec se nachází v Jihočeském kraji, nedaleko státních hranic s Rakouskem, na řece Nežárce. Městu dominuje hrad a zámek vystavěný na ostrohu nad řekou Nežárkou a rybníkem Vajgarem. Jindřichův Hradec se pyšní mnoha památkami, ať již výše zmíněným hradem a zámek, nebo například kostelem svatého Jana Křtitele nebo kostelem Nanebevzetí Panny Marie. Městem prochází patnáctý poledník východní délky.¹ Smutnou zajímavostí Jindřichova Hradce je, že zde v mládí nešťastnou náhodou ohluchl přední český skladatel Bedřich Smetana.² V současné době patří město k vyhledávaným turistickým cílům.

2.1 Archeologické nálezy

Archeologické práce, probíhající zejména na přelomu 19. a 20. století prokázaly existenci slovanského hradiště nejpozději od 10. století.³ Knížecí hradiště se nacházelo na skalnatém ostrohu řeky Nežárky a Hamerského potoka, slovanské osídlení se nacházelo v jeho předpolí. Z dochovaných písemných pramenů nemáme o tomto hradišti žádné zprávy. Patrně sloužilo jako strategicky důležitý opěrný bod českého státu a současně i jako správní centrum přilehlého kraje. Těžiště osídlení v podhradí se nacházelo v okolí pozdějšího kostela svatého Jana Křtitele.⁴

Počátky archeologického bádání v Jindřichově Hradci jsou spjaty s Jindřichem Richlým (1839-1907).⁵ Richlý byl původně důstojník rakouské armády a k archeologii se dostal až po svém penzionování. Od 70. let 19. století se systematicky věnoval Jindřichohradecku a své závěry publikoval v pražských i vídeňských odborných časopisech. Další významnou osobou spojenou s archeologickými nálezy v Jindřichově Hradci a okolí je Ludvík Domečka

---

¹ 15. poledník [online]. [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: <https://infocentrum.jh.cz/cs/tipy-na-zazitky/15-polednik.html>

² Proč ohluchl skladatel Bedřich Smetana? [online]. [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/kraj-vysocina/proc-ohluchl-skladatel-bedrich-smetana-20160326-pk47.html>

³ *Jindřichův Hradec 1293-1993: sborník statí k dějinám města*. Redaktor Adolf HRADECKÝ. České Budějovice: Inpress, 1993, 2. vydání, s. 9

⁴ *Tamtéž*, s. 9

⁵ *Tamtéž*, s. 43

(1861-1937),⁶ který působil v Třeboni a v Jindřichově Hradci jako právník. Před odchodem do Hradce Králové vydal práci „*Osídlení krajiny jindřichohradecké a novobystřické*.“ Řada jeho informací sice již dnes pozbyla platnost, ale i tak patří k základnímu poznání o osídlení zdejšího okresu.

Jindřichohradecký region začíná znovu přitahovat odborníky až v průběhu 70. let minulého století. Vychází řada důležitých studií, například od Antonína Beneše či Lud'ka Jiráka (oba z Archeologického ústavu Československé akademie věd; AÚ ČSAV). V roce 1975 zahajuje zmíněný ústav výzkum nálezů na jindřichohradeckém zámku. Zajímavostí je, že od 80. let 20. století se na archeologické činnosti podílel i pozdější premiér České republiky – Vladimír Špidla.⁷

Dalšími významnými badateli byl například František Teplý (Dějiny města Jindřichova Hradce) nebo Josef Muk, významný historik města, pedagog zdejšího gymnázia.

2.2 Nova Domus, Neuhaus, Jindřichův Hradec

Vůbec nejstarší písemná zmínka o Jindřichově Hradci pochází z roku 1220. Zmiňuje existenci „*Nového hradu – Novum castrum*,“ který drží Jindřich Vítkovec,⁸ zakladatel rodu pánů z Hradce. Od roku 1223 převládlo označení lokality Nova Domus. Do osady pod hradem je povolán řád německých rytířů, který získává farní kostel a zavazuje se k vystavění špitálu. Němečtí kolonisté si název lokality poněmčili na „*Neuhaus*.⁹“ První písemná zmínka o Jindřichově Hradci jako o městě pochází ze 13. října 1293¹⁰ v listině zemského komtura řádu německých rytířů Jindřicha z Pieru. Originál této listiny se bohužel nedochoval. Sám název „*Hradec*“ a nepravidelný tvar půdorysu města potvrzují existenci osídlení již v dřívějších dobách (viz. 3.1 Archeologické výzkumy). Město mělo velmi výhodnou pozici, která mu zaručila v polovině 13. století nebyvalý rozvoj. Předně to byla výhodná poloha poblíž zemské stezky, která spojovala Čechy a území dnešního Rakouska,

---

⁶ *Jindřichův Hradec 1293-1993: sborník statní k dějinám města* 1993, s. 43

⁷ *Tamtéž*, s. 44

⁸ *Z listiny o prodeji vesnice Kojetín je připomínán Heinrich von Neuburg/Neuschloss (de Novocastro) – Jindřich I. z Hradce*; PANGERL, Matthias. *Die Witigonen: Ihre Herkunft, ihre Erben sitze und ihre älteste Genealogie*. Wien, 1874, s. 59

⁹ MATĚJČEK, Antonín a Karel TRÍSKA. *Jindřichův Hradec: zámek a město*. Praha: Václav Poláček, 1944. Umělecké památky (Václav Poláček), s. 45

¹⁰ *Jindřichův Hradec 1293-1993* 1993, s. 57

a také nebývalý vzestup a věhlas hradecké větve Vítkovců (páni z Hradce). Významu přispěl i příchod řádu německých rytířů, kteří si v lokalitě zbudovali svůj opěrný bod pro další kolonizaci.¹¹ Hustě zalidněná část osady byla od východu chráněna bahnitým jezerem, ze kterého byl vybudován rybník Vajgar, původně nazývaný Velký, z jihu se na skalnatém ostrohu tyčilo hradiště, pozdější hrad, a západní hranici tvořila říčka Včelnice, později přejmenovaná na Nežárku. Na konci 13. století se taktéž podařilo pánům z Hradce změnit směr obchodní stezky tak, že procházela přímo přes hradecké tržiště.¹²

Prvními doloženými majiteli města, hradu a přilehlé lokality se stal rod Vítkovců.¹³ Není zcela jasné, za jakých okolností Vítkovci panství dostali-zda přímým údělem od panovníka či postupným vymaněním z přímé panovnické moci. Jindřich Vítkovec, syn Vítka z Prčice, zakladatele rodu Vítkovců, je prvním jmenovitě doloženým držitelem jindřichohradeckého hradu. Jindřichohradecká větev Vítkovců užívala od počátku erb pětিলisté zlaté růže v modrém poli. Všechny rodové větve Vítkovců užívaly, ve shodě s heraldickou pověstí o dělení růží, pětिलistou růží, která se lišila pouze barevným provedením. Jindřich Vítkovec byl významný zemský úředník na dvoře českých králů Přemysla Otakara I. a Václava I. Jistou zajímavostí je, že prvním doloženým hradeckým rychtářem byl jakýsi Jindřich, původním povoláním kameník.¹⁴

Hrad v Jindřichově Hradci (označení poprvé použito až v roce 1410; předtím *Neuhaus*, *Gradecz* či *Nova domo*) se záhy stal hlavní rezidencí hradecké větve, místem správy panství a zárukou ochrany přilehlé osady, přes kterou později vedla obchodní stezka do Rakous. V polovině 13. století byl Hradec již mohutným opevněným hradem s tržní osadou v podhradí, a zároveň i místem omezování centrální moci českého panovníka, která byla postupně nahrazovaná vlastní rodovou správou, a to včetně vysokých soudních pravomocí. Tyto snahy o zajištění vlastní správy pro lokalitu se snažil narušit český král Přemysl Otakar

---

¹¹ MATĚJČEK, TRÍSKA. 1944, s. 45

¹² *Tamtéž*, s. 46

¹³ *Jindřichův Hradec 1293-1993: sborník statní k dějinám města 1993*, s. 58

¹⁴ MATĚJČEK, TRÍSKA 1944, s. 46

II., když během nepřátelství mezi Vítkovci a panovnickým dvorem v 70. letech 13. století, obsadil město a vypudil Oldřicha I. (nástupce Jindřicha Vítkovce) z města.¹⁵

V roce 1294 si syn Přemysla Otakara II, král Václav II, zajišťoval smlouvou s Oldřichem z Hradce nárok na hradeckou državu v případě, že by Oldřich zemřel bez potomků.¹⁶ To naznačuje, že hradecké panství bylo velmi důležité.

Nejen, že by král získal do své moci důležité hospodářské středisko přilehlého kraje, ale byla zde i snaha o zastavení rozpínavosti pánů z Rožmberka (Rožmberkové byli jednou z větví rodu Vítkovců). Král Václav II. měl v držení nedaleké královské sídlo Kunžak, které však po smrti svého zakladatele Přemysla Otakara II. ztratilo, ve prospěch Jindřichova Hradce, důležitost. Zajímavostí je pozdější vztah Jindřichova Hradce a Kunžaku. Kunžak náležel k telečskému panství, a když český král Jan Lucemburský dával do zástavy královská města a hrady, došlo i na město Kunžak. 7. května 1339 na základě smlouvy „*směnil král Jan Lucemburský se svým synem Karlem, markrabětem moravským, královské panství Telč (součástí Kunžak) s Oldřichem z Hradce za jeho panství Bánov.*“¹⁷ Tato listina je uložena v pobočce státního oblastního archivu Třeboň v Jindřichově Hradci.

O proměnách samotného hradeckého podhradí ve vrcholně středověké město příliš nevíme, protože existuje pouze malé množství hmotných či písemných pramenů. Základním kamenem prosperity a transformace města však byla především jeho poloha na křižovatce dálkových cest. Procházely zde cesty spojující Hradec s centrálními sídly v Čechách, na Moravě i v Podunají. Hradec měl zároveň dobrou dostupnost s městy podél Dunaje – s Vídní, Lincem nebo Pasovem. Tato poloha i dostupnost větších sídel zaručovaly pokladně pánů z Hradce příjmy. První zmínky o prospěšnosti stezky máme ze závěti Oldřicha II. z roku 1294,¹⁸ která se odvolává na starší práva udělená panovníky Oldřichovým předkům. Z toho plyne, že existence stezky a její prostoupení Hradcem bylo výhodné již před touto

---

¹⁵ *Jindřichův Hradec 1293-1993: sborník statí k dějinám města* 1993, s. 59

¹⁶ MATĚJČEK, TRÍSKA 1944. s. 46

¹⁷ *Regesta: Král Jan Lucemburský se svým synem Karlem, markrabětem moravským, směňují královské panství Telč s Oldřichem z Hradce za jeho panství Bánov*; inventární číslo 2, signatura 3; archivní fond: Rodinný archiv Pánů z Hradce, Jindřichův Hradec 1291-1841 (1943); místo uložení: SOA Třeboň – oddělení J. Hradec [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/128891/1>

¹⁸ *Jindřichův Hradec 1293-1993: sborník statí k dějinám města* 1993, s. 59

první písemnou zmínkou. Již privilegium Vítka z Hradce z roku 1255 německým rytířům obsahuje nejen právo na svobodné obchodování na všech Vítkových trzích, ale dokládá i mnoho informací o celkové situaci Hradce na začátku poloviny 13. století. V týdenním intervalu probíhaly trhy umožňující směnu výrobků domácího obyvatelstva, ale rovněž odbyt luxusního zboží určeného movitějším zákazníkům. Celní poplatky patřily k jednomu ze stálých a největších příjmů hradecké pokladny. Za Oldřicha II. z Hradce vznikalo ve městě i židovské ghetto. Jeho existence znamenala pro městskou pokladnu další příjmy, které činily městské poplatky Židů nebo tzv. plecháčková daň.¹⁹ Plecháčkovou daň zavedl v roce 1293 Oldřich II. jako příspěvek na hostinu, kterou každoročně pořádalo panstvo pro duchovní na památku zesnulých pánů z Hradce. Tato daň pro Židy vzrostla z původních dvou plecháčků na 40 plecháčků v roce v 18. století. Plecháčková daň byla zrušena až za vlády Josefa II. Problémem bylo, že ražba plecháčků skončila již v roce 1300, a teprve v roce 1781 požádalo židovské gubernium o to, aby mohlo tuto daň do budoucna platit v běžných mincích.²⁰

90. léta 13. století se pro město vyvíjela velmi slibně. Poklidnému životu obyvatel pomohla i skutečnost, že Oldřich II. v roce 1284 slíbil věrnost mladému Václavu II.²¹ Na jeho straně stál i v dobách, kdy se Vítkovci bouřili proti královské moci.

Počátek 14. století položil základy městských čtvrtí a zároveň se postupně začalo budovat jindřichohradecké Nové Město. Městské stavby byly většinou dřevěné, občas kamenné. Těmto stavbám dominuje architektura sakrálních staveb, zejména dokončeného kostela svatého Jana Křtitele. Právě v této době je město poprvé připomínáno celým svým dnešním názvem – Jindřichův Hradec.

Husitské nepokoje se městu takřka vyhnuly. Pouze v roce 1434 bylo zpustošeno Nežárecké a Zárýbnické předměstí a zapálen kostel svatého Jana Křtitele. Zajímavostí je, že město a

---

¹⁹ *Jindřichův Hradec 1293-1993: sborník statí k dějinám města 1993*, s. 60

²⁰ RUTOVÁ, Andrea. *Židé na Jindřichohradecku: Proměna židovského osídlení v 19. století na příkladu vybraných obcí*. Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze; Filozofická fakulta, Ústav Blízkého východu a Afriky. [online]. [cit. 2020-07-10]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/114528/>, s. 32

²¹ *Jindřichův Hradec 1293-1993: sborník statí k dějinám města 1993*, s. 66

hrad nikdy nebyly dobyty,²² a to zejména díky své výhodné poloze (řeka a rybník) a neustále se zdokonalujícím opevněním (mnohdy velmi nákladným).

Oporou pro katolictví v Jindřichově Hradci se stal v roce 1457 řád františkánů, kteří se usídlili u nového kostela svatého Václava, a posléze i na Novém Městě, kde byl vystavěn kostel svaté Kateřiny. Ve městě tak opět sídlily dva církevní řády – minorité a františkáni. Oba tyto řády mají své základy v řeholi svatého Františka z Assisi. Liší se zejména přísností řeholních pravidel (františkáni měli přísnější) a oblečením. Právě františkáni zřejmě převzali některé duchovní i městské povinnosti po řádu německých rytířů, kteří odešli z města po roce 1450.

V roce 1463 nastupuje na hradecký stolec Jindřich IV. z Hradce. Jeho nástup výrazně poznamenal podobu nejen jindřichohradeckého hradu, ale města pod ním. Jindřich byl odpůrcem krále Jiřího z Poděbrad. Konflikt vyústil v několikaměsíční obléhání města, však bezúspěšné.²³ Jindřich IV. se později stal významnou postavou českého království za vlády krále Vladislava II. Jagellonského. Toto postavení bylo výhodné i pro samotné město. Král v roce 1483 udělil městu právo výročního jarmarku a polepšil starší hradecký znak tak, že ke zlaté růži pánů z Hradce připojil dva české lvy a svoji korunovou iniciálu (W).²⁴

Město mělo díky své poloze nedaleko hranic s Rakouskem dvě jazykově odlišná etnika. Od dob kolonizace zde žily dvě národnosti: Češi a Němci. Po větší část středověku se soužití těchto dvou skupin vyznačovalo poklidným průběhem bez jakýchkoli nenávistných národnostních výbojů. Jak již bylo zmíněno výše, řád německých rytířů přijímal do svých řad i české obyvatele, na dvoře pánů z Hradce se objevují jako dvořané Němci a mezi představiteli města se střídají jak česká, tak i německá jména. Tomu všemu nasvědčuje i vyjádření mnicha Bohumíra (Gotfrida), který o sobě v klášterním rukopisu hovoří jako o „rodákovi z Hradce, národnosti české, německé poloviční.“²⁵

---

²² MATĚJČEK, TRÍSKA 1944. s. 48

²³ *Jindřichův Hradec-městská památková rezervace a státní zámek*. Sportovní a turistické nakladatelství v Praze pro Státní památkovou správu, 1957, s. 5

²⁴ *Jindřichův Hradec 1293-1993: sborník statí k dějinám města 1993*, s. 15

²⁵ *Tamtéž*, s. 65

Nadpoloviční většinu německy mluvícího obyvatelstva zapříčinila morová epidemie z roku 1585²⁶, kdy vymřela velká část městského obyvatelstva. Do města přicházeli především Němci, kteří se neučili česky. Zajímavostí je, že v této době dochází ke germanizování místních názvů – například rybník, zvaný do té doby Velký, se změnil na Weiher, později Vajgar. Toto jméno mu již zůstalo dodnes.

Výhodná geografická poloha na křižovatce obchodních cest a blízkost dnešního Rakouska podmiňovala celkový rozvoj města. V 16. století došlo upevnění hradecké cechovní správy, která byla chráněna privilegiem, zaručujícími výrobní sílu města. Městská pokladna těžila zejména ze soukenické a kloboučnické výroby, která v 16. století dosáhla svého vrcholu.

Z této doby se však příliš stavebních památek nedochovalo. S jistotou můžeme říci, že z této doby pochází kamenné ostění bývalých lázní.²⁷ Rozvoj města za vlády Pánů z Hradce končí rokem 1604, kdy zemřel Jáchym Oldřich z Hradce, poslední mužský představitel tohoto významného rodu.

Bohužel stavebních památek z doby Pánů z Hradce se v samotném městě zachovalo velmi málo. Většina staveb shořela 13. června 1773, kdy vypukl obrovský požár, který trval celých 8 dní.²⁸

Jindřichův Hradec došel jako poddanské město nevídaného hospodářského, sociálního duchovního i kulturního vzestupu. Základy tohoto vzestupu byly položeny právě ve 13. století. Významný český historik František Kavka, profesor starších dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovi, se v roce 1966 vyjádřil o Jindřichově Hradci jako o prvním poddanském městě, které se v předhusitské době rovnalo svým významem městům královským.

---

²⁶ MATĚJČEK, TRÍSKA 1944, s. 30

²⁷ *Tamtéž*, s. 49

²⁸ HANDLOVÁ, Marcela. *Jindřichův Hradec trochu jinak, aneb, Co v průvodci nenajdete*. Týn nad Vltavou: Nová Forma, 2014. ISBN 9788074535185, s. 42

3 Hrad Jindřichův Hradec

Hradní komplex se nachází zřejmě na místě původního slovanského hradiště na ostrohu nad močály a řekou Nežárkou, tehdy zvanou Včelnice. Přehrazením řeky a vysušením močálů vedlo v 10. století ke vzniku jedné z nejstarších vodních nádrží v českých zemích – rybníka Vajgaru. Výhodná poloha, díky brodu a křižovatce obchodních cest, byla důvodem pro postavení přemyslovského hradiště v první polovině 10. století. Stavba hradiště souvisela s rozvojem hradske soustavy, chránící český stát, v době knížete Boleslava I. Ukrutného.²⁹

Přemyslovské hradiště nejspíše zabíralo většinu plochy současného zámeckého komplexu. Archeologický průzkum prokázal existenci dvou fází opevnění. Starší vrstvu tvořil mohutný val, zpevněný trámy a vyztužený kamennou čelní stěnou. Tato hradba zanikla díky velkému požáru. O tom, jak přemyslovské hradiště, zejména jeho budovy, vypadaly, máme velmi málo archeologických informací, zejména díky renesanční stavební činnosti a vzniku takzvaného Adamova (Nového) stavení v 16. století. Zde totiž došlo k odlámaní části skalního podloží, snížení terénu o více než jeden metr.³⁰ Na původně svažitém prostoru tak vzniklo rozsáhlé nádvoří. Další dvě století tohoto přemyslovského hradiště mapují pouze ojedinělé nálezy keramiky a mincí, dokládající nepřerušené osídlení.

3.1 Sídlo Jindřicha I. z Hradce a prvních hradeckých pánů

První písemné zmínky o Jindřichově Hradci pocházejí ze 13. století a jsou spjaté se jménem Jindřicha I. z Hradce. Jindřich I. byl synem Vítka z Prčice, který rozdělil rozsáhlý majetek svým čtyřem synům. Každý syn dostal jinak zbarvený erb se znamením růže, která byla společná všem Vítkovcům. Jindřich I. získal zlatou růži v modrém poli. Jeho jméno však vystupuje ze středověkých pramenů pouze nepřímo. Většinou byl svědkem vydávání listin. I přesto je však patrné, že se Jindřich I. pohyboval v bezprostřední blízkosti českého panovníka, v letech 1216-1222 zastával úřad nejvyššího maršálka. V roce 1220 svědčil na listině svého mladšího bratra Vítka III., která potvrzovala prodej vesnice Kojetín milevskému klášteru. Jindřich I. zde vystupuje jako Henricus de Nouo Castro.³¹ O tři roky

---

²⁹ KONEČNÝ, Michal, Jan MIKEŠ, Filip RŮŽIČKA a Martin VANĚK. *Hrad Jindřichův Hradec*. V Českých Budějovicích: Národní památkový ústav, územní památková správa, 2017. ISBN 9788087890257, s. 6

³⁰ *Tamtéž*, s. 7

³¹ *Tamtéž*, s. 9

později, v roce 1223, se na jiné listině podepsal již jako Henricus de Nova Domus.³² Oba tyto přídomky napovídají existenci jeho nového opevněného sídla. S hradem a městem Jindřichův Hradec, tak Páni z Hradce spojili své osudy až do vymření rodu na začátku 17. století.

Pevné sepjetí hradeckých pánů s územím na pomezí Čech a Moravy nebylo zprvu samozřejmé. Jindřich I. totiž vlastnil četné majetky na střední Moravě, včetně hradu Bánova. I zde věrně sloužil přemyslovskému rodu, což ostatně dokládá i místo jeho spočinutí. Jindřich I. je pohřben v cisterciáckém klášteře na Velehradě, v blízkosti zakladatele kláštera, moravského markraběte Vladislava Jindřicha.³³

Jindřich I. z Hradce byl považován za stavebníka jindřichohradeckého hradu. Díky archeologickým nálezům a srovnáním s hradem v Českém Krumlově, který byl o poznání skromnější než Hradec, není vyloučeno, že Jindřich I. byl původně pouze kastelánem ve službách krále Přemysla Otakara I. Ať už jako králův služebník, či samostatný stavitel, začal se stavbou hradu před rokem 1220.³⁴

Nový hrad měl mít podobné proporce jako známe z hradů Zvíkov nebo Křivoklát, tedy trojdílnou dispozici s obvodovým opevněním, třemi příkopy s parkánem, několika věžovitými branami a hlavní hradbou s obrannými věžemi. Hrad měl přímou návaznost na stále funkční opevnění starého hradiště. Z tohoto důvodu se zde nenacházelo větší množství kamenných budov. Jako první (jak bylo tehdy zvykem) stavbaři začali stavbou mohutné věže, tzv. bergfritu, dnešní Černé věže. Tento jindřichohradecký bergfrit patří k nejstarším stavbám tohoto typu v českých zemích. Měl sloužit jako poslední útočiště v případě dobytí hradu. Věž nebyla určena k trvalému obývání, ovšem v jejím nejvyšším patře se střídaly strážce, hlídající přístupové cesty do hradu. Jako další budova se začal stavět obytný palác, v 16. století označovaný jako Starý palác.³⁵ Tento palác, jehož dnešní fasáda je ozdobena sgrafity, byl na poměry českého středověku velkolepý. Měl tři nadzemní patra, každé se třemi, respektive čtyřmi místnostmi. Přízemí a částečně první patro mělo stropy zaklenuté, většinu místností však zakrýval trémový strop. Přízemní a podzemní prostory měly

---

³² KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 9

³³ *Tamtéž*, s. 9

³⁴ *Tamtéž*, s. 13

³⁵ *Tamtéž*, s. 15

především hospodářský charakter, první a druhé patro mělo obytný a reprezentativní charakter. Do vstupní síně, dnešního sálu s legendou o svatém Jiří, se vcházelo románsko-gotickým portálem. Na hlavní síň pak navazovala pozdější hradní kaple a obytná místnost. Spojení románských a gotických prvků na dochovaných klenbách a portálech nám udává časové vymezení druhé čtvrtiny 13. století. Toto podporuje představu, že část paláce vznikla ještě v době Jindřicha I. z Hradce. Na něj a jeho dílo navázal jeho nejstarší syn Vítek I. z Hradce (1223-1259).

Vítek I. z Hradce se poprvé objevuje jako svědek na listině z roku 1223. Sloužil královskému rodu Přemyslovců, pravděpodobně s podílem na odražení vpádu Mongolů v roce 1241. Za své služby získal funkci kastelána olomouckého hradu, kde pobýval i syn krále Václava I., Přemysl Otakar II. Zajímavostí je, že i přes své vazby na krále účastnil povstání proti němu. Účastnil se křížových výprav, které měly pomoci řádu německých rytířů podrobit si poslední pohanské části Evropy. V roce 1255³⁶ vydává listinu pro řád německých rytířů, stvrzující směnu různých majetků na jindřichohradecku a založení špitálu pro dvanáct nemocných. Tento řád měl i podací právo na farní kostel, jehož farářem byl, až do odchodu z města, vždy někdo z řádu. V přízni hradeckých pánů zůstal řád až do husitských válek. Po roce 1450 němečtí rytíři Hradec opouští.

Důležitost rodu Pánů z Hradce dokazuje i přítomnost soudce na Vítkově dvoře nebo pohřbení Vítka I. z Hradce v hradeckém kostele Jana Křtitele, namísto Velehradu, kde spočinul jeho otec. Rostoucí bohatství a rozsáhlá stavební činnost zvýšila význam Jindřichova Hradce, jakožto rodového sídla.

Společně s rozvojem jindřichohradeckého hradu začal růst význam osady pod hradem a okolí. Díky kolonizaci byly založeny nové vesnice, do kterých přicházelo především německy mluvící obyvatelstvo. O rostoucím významu osady pod hradem hovoří i výše uvedená listina pro německé rytíře. V listině je uveden i rychtář, Jindřich zvaný kameník (Henricus iudex dictus lapicida). Jeho uvedení dokládá počátky samosprávy osady, která je od roku 1293³⁷ uváděná jako město.

---

³⁶ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 21

³⁷ *Jindřichův Hradec 1293-1993: sborník statí k dějinám města* 1993, s. 15

Za vlády Oldřicha I. z Hradce a Oldřicha II. z Hradce bylo dokončeno nové hradní opevnění včetně příkopu s parkánem na dnešním druhém nádvoří. Zároveň byla vystavěna i nová obytná věž zvaná Hranatka, umístěná na rozhraní dnešního druhého a třetího nádvoří. Tato věž se ovšem nedochovala. V prostoru dnešní zámecké zahrady před rondelem byla vystavěna obranná okrouhlá věž, která byla odstraněna při stavbě rondelu v roce 1595.

Zajímavostí je, že na rozdíl od Vítka I. z Hradce, který byl straníkem Přemysla Otakara II., syn Oldřich I. z Hradce se postavil na stranu králových protivníků, vedených Závišem z Falkenštejna. Odboj proti králi vyvrcholil neúspěšným povstáním v roce 1276 a po jeho porážce byl Oldřich I. Jindřichův Hradec odebrán. Po bitvě na Moravském poli (1278) byl Hradec Pánů z Hradce natrvalo navrácen.³⁸

Rozpory mezi Pány z Hradce a královským dvorem ukončil až Oldřich II. z Hradce, který v roce 1294 odkázal svůj majetek, pokud zemře bez mužských potomků, králi Václavu II.³⁹ Výměnou Oldřich II. obdržel právo na usídlení osmi Židů ve městě. Toto právo bylo zárukou peněžního obchodu, který byl podmínkou pro prosperitu města i Pánů z Hradce.

Vláda Oldřicha I. a Oldřicha II. patří k jednomu z vrcholů kulturních dějin Jindřichova Hradce. Páni z Hradce se nechali okouzlit rytířskou kulturou přicházející z Rakouska a Německa. Pro rozvoj byly důležité i přeshraniční kontakty s rody z Bavorska, Švábska nebo Rakouska. To dokládá i sňatek Oldřicha I. z Hradce s Marií z rodu hrabat z Plainu a Hardeggu. Jindřichův Hradec navštívil i autor rytířského eposu *Frauendienst* Ulrich z Liechtensteinu. Z těchto dob se dochovala česky nebo německy psaná díla, vykreslující Hradec jako jedno z nejvýznamnějších kulturních center vrcholného středověku v českém království. Mimořádný význam má jedna z nesčetných verzí *Alexandreidy*, pocházející z Jindřichova Hradce a dodnes ve zlomcích uchovávaná ve sbírkách Národního muzea.

Ke kultuře na dvoře Pánů z Hradce přispívala i činnost komendy řádu německých rytířů a literární činnost z doby Oldřicha III. z Hradce, známých jako „*Jindřichohradecké zlomky*.“ Činnost komendy je i v pozadí nejznámější kapitoly rytířské kultury na dvoře Pánů z Hradce,

---

³⁸ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 23

³⁹ *Tamtéž*, s. 26

a tou je nástěnné vyobrazení svatojiřské legendy v gotickém paláci Jindřichohradeckého hradu.

Oldřich II. z Hradce měl pouze jednoho syna Oldřicha III. z Hradce. Jelikož byl v době otčovi smrti nezletilý, správy hradeckého panství se ujala jeho matka Mechtilda ze Schaumburku a služebník Oldřich Pluh z Rabštejna. Z jejich doby pochází nové gotické opevnění města s třemi branami, vodními příkopy a hranolovými baštami. Zajímavostí je, že jedna z bašt u zámeckého pivovaru nese právě jméno purkrabího Oldřicha – Pluhova bašta.

Jako velmi mladý se Oldřich III. zúčastnil odboje české šlechty proti králi Janu Lucemburskému. Ovšem jeho odpor netrval dlouho a Oldřich přešel na stranu lucemburského krále. Po jeho boku se zúčastnil válek o jižní hranici u Vitorazí.

Co se týká sídla Pánů z Hradce, nechal Oldřich III. téměř dvojnásobně zvětšit přístavbou starý palác a pravděpodobně nechal postavit nové objekty na západní straně hlavního nádvoří.

3.1.1 Nástěnné malby svatojiřské legendy

Středověké nástěnné malby, představující legendu o svatém Jiří, patří k nejvýznamnějším středověkým památkám v jindřichohradeckém hradním komplexu. Místnost, ve které se malby nachází pochází z nejstaršího románsko-gotického paláce ze 13. století. Síň původně představovala hlavní reprezentační a vstupní sál, na kterou navazovala obytná komnata a hradní kaple. Přestavbou místnost přišla o původní strop a otevřela se do místnosti v horním patře, kde bývala zbrojnice. Tuto skutečnost upomíná dodnes zachovaný latinský nápis z roku 1331, který udává, že v tomto roce bylo ve zbrojnici uloženo šestnáct balist, což byly obranné praky.⁴⁰ Z místnosti vedou románské portály do dalších místností. V pozdějších dobách přibyl k místnosti i prevét, záchod, v podobě výklenku, který ústil do arkýře nad příkopem.⁴¹

---

⁴⁰ SEDLÁČEK, August. Hrad, zámky a tvrze království českého, 4. díl, 1895. s. 12

⁴¹ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 75

Vzhled sálu se proměnil roku 1338, jak dokládá nápis nad portálem, za panství Oldřicha III. z Hradce. Oldřich III. nechal stěny místnosti vymalovat výjevy z legendy o svatém Jiří, který byl jedním z hlavních patronů rytířů a významným světcem řádu německých rytířů. Na podobě maleb se zásadním způsobem podílel hradecký farář Hermann, který je zároveň vyobrazen nad portálem proti hradeckému vladaři.

Malby jsou umístěné do třech výškových úrovní po celém obvodu místnosti. Dva horní pásy představují výjevy ze svatojiřské legendy. Jednotlivé výjevy jsou orámovány věžemi nebo stromy, podle toho, kde se příběh odehrává, zda ve městě nebo v přírodě. Nad pásem s výjevy je vždy menší pás s doprovodným komentářem v dobové němčině.

V místnosti jsou, jak již bylo výše zmíněno, zobrazeni i ti, kteří nechali, tento „středověký komiks,“ jak cyklus nazývají průvodci, namalovat. Jsou jimi donátor Oldřich III. z Hradce, vyobrazený jako bezvousý šlechtic s erbem Pánů z Hradce a již zmíněný farář Hermann. Jeho vyobrazení v síni dokládá jeho důležitost na hradeckém panství. Je však zajímavé a v celoevropském kontextu neobvyklé, že legenda o světcovi je vyobrazena ve světských prostorách hradu.

Někteří badatelé ji dávají do souvislosti s křížovými výpravami krále Jana Lucemburského nebo s dobou, kdy byla vyhlášena křížová výprava proti sektě valdenských kacířů.⁴² V současnosti převládá názor, že sál sloužil k opakovanému setkávání Oldřicha III. a německých rytířů.

Smutný osud potkal legendu v 18. století, kdy byla místnost změněna na byty pro úředníky a vybilena. V roce 1838 je při prohlídce svého panství náhodou objevil Karel Evžen Černín. Jeho syn hrabě Jaromír nechal malby odkrýt a v roce 1899 je zrestauroval malíř Theofil Melichar.⁴³

V současné době je v sále v podlaze zasazen smírčí kámen z Lodhérova, který byl mylně spojován s činností templářského řádu v Jindřichově Hradci. Dále se v místnosti nachází románská kamenná křtitelnice, pocházející z dnes již neexistující vesnice Mních u Nové Bystřice.

---

⁴² KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 79

⁴³ *Tamtéž*, s. 79

3.2 Doba Jindřicha II. z Hradce, manžela jindřichohradecké Bílé paní

Jindřich II., nejstarší syn Oldřicha III. z Hradce, nezískal celé dědictví po otci a musel se dělit se svými bratry Oldřichem IV. a Menhartem. Kvůli velkým dluhům po otci však museli některé své statky dát do zástavy. Význam rodu Pánů z Hradce dokládá účast všech tří bratrů na korunovaci nového českého krále Karla IV. v roce 1347. Sám Jindřich II. se posléze vydal na králova válečná tažení do Horní Falce a Porýní. V roce 1350⁴⁴ se oženil s vdovou Markétou z Halsu, která však zemřela při prvním porodu. Jindřich II. se dostal do sporu s manželčinou rodinou a zároveň do sporů s Vilémem z Landštejna, kterému se nelíbil odklon obchodní stezky z Podunají od Landštejna, právě k Jindřichovu Hradci. Jindřich II. byl zajat v bitvě u Hluboké a uvězněn v Rakousku.

Jindřich II. se ze zajetí v Rakousku dostal, ovšem jeho život byl i nadále velmi dobrodružný. Díky krajinské válce, kterou nakonec zažehnal až Karel IV., upadal Jindřich II. střídavě v královu milost a nemilost. Nicméně se zúčastnil Karlovy římské jízdy a vyznamenal se v boji u Pisy, kde zachránil samotného Karla před vzbouřenci. Po návratu zpět znovu oživil spory s Vilémem z Landštejna, kterého v šarvátce roku 1356 dokonce zranil a ten zranění později podlehl.⁴⁵ Již na přes rok se však účastnil i položení základního kamene dnešního Karlova mostu.

Jindřich II. zemřel v roce 1363 a své druhé manželce Markétě z Hardeggu, později proslulé jindřichohradecké Bílé paní, zanechal čtyři syny, dceru Annu a rozvrácené a zadlužené panství.

3.2.1 Jindřichohradecká Bílá paní

S Bílou paní se setkáváme na mnoha českých památkách. I Jindřichův Hradec má svoji Bílou paní. Je jí Markéta z Hardeggu (+1369), druhá manželka Jindřicha II. z Hradce. Markéta byla velmi nábožensky založená, a po smrti manžela se rozhodla vstoupit do kláštera, aby odčinila hříchy dobrodružného života jejího manžela. Vstoupila do kláštera klarisek v Českém Krumlově. Kvůli svým dětem si vymohla církevní svolení k cestám domů. Do Jindřichova Hradce přijížděla vždy v bílém řádovém rouchu, proto se jí začalo říkat Bílá

---

⁴⁴ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 37

⁴⁵ *Tamtéž*, s. 39

paní. Byla to právě ona, která zavedla zvyk vaření a rozdávání sladké kaše chudým na Zelený čtvrtek. Kaše byla vařena z pšeničné krupice svařené s pivem, omaštěná makovým olejem a oslazená medem.⁴⁶ Tato tradice se udržela až do konce 18. století. Hradečtí páni ji dodržovali přesně tak, jak to své závěti uvedl Adam I. z Hradce (1494-1531). „*Item co se krmení chudých na hradeckém zámku dotýče, v tom také mocně a zvláště tímto listem a kšaftem svým porúčím a řídím i dědice a budící a všecky potomky své k tomu vysoce a pilně zavazují, aby toho nikterak neskládali, ani toho jak a čím změňovali, než to, tak předce podle obyčeje starobylého, který žjsú předkové moji a zvláště pan otec můj, dobré paměti, i já zachovávali, každého roku to držíce a tak se v tom zachovávajíce, též nyní i v časích budících věčně tak, aby ani v tom čest chvála Pánu Bohu všmohúcímu od té chudiny, těch živých obrazů, nikterakž měněna, ani umenšována býti nemohla; ... Pakli by kdokoli z dědiců a budících nebo potomků mých to kdy rušiti aneb toho, jak jinak umenšovat chtěl neb chtěli, mocně poručím, aby král Jeho Milost tomu každému týž statek, panství hradecké, všecek odjiti a v něj se uvázati a jeho jako svého vlastního užívati mohl a moc měl, však bez ublížení toho krmení chudých, jak se svrchu píše.*“⁴⁷ V roce 1694 bylo nakrmeno například 9204 chudých.

Postupně se však na osobu Markéty zapomnělo a byla označována pouze jako Bílá paní. Za svého působení v hradecké jezuitské koleji se záhadu hradecké Bílé paní pokusil rozluštit Bohuslav Balbín. Markétu z Hardeggu však neznal, proto postavu hradecké Bílé paní spojil s Perchtou z Rožmberka, která však v Jindřichově Hradci nikdy nežila. Od těch dob se na zámcích rodu Vítkovců objevují portréty právě Perchty z Rožmberka.

3.3 Jindřichův Hradec za posledních Lucemburků a husitského hnutí

Dobrodružný život Jindřicha II. zanechal v době jeho skonu synům panství silně zadlužené. Problémy řešili pěstouni Petr a Jošt z Rožmberka⁴⁸ prodejem některých panství. Nicméně situace byla vyřešena až poté, co strýc sirotků prodal vlastní panství Deštnou. Jindřich starší se během většiny života politicky neprojevoval, pečoval o svůj díl dědictví, přikoupil například Počátky a Janštejn. Výrazně se projevil až v rámci radikálnějšího výstupu panstva

---

⁴⁶ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 40

⁴⁷ *Tamtéž*, s. 41

⁴⁸ *Tamtéž*, s. 43

proti Václavu IV. V roce 1394⁴⁹ se podílel na jeho zajetí, ale po čase vyjednal jeho propuštění. V roce 1398 ho Václav IV. jmenoval nejvyšším purkrabím. Páni z Hradce se tak vrátili mezi první v království.⁵⁰ Bohužel jen na krátko, protože Jindřich starší zemřel v roce převzetí úřadu.

Jindřich mladší se z finančních těžkostí dostal uzavřením smlouvy o společném držení panství se strýcem Heřmanem. Podporoval stavbu farního kostela Nanebevzetí Panny Marie (založeným dědem Oldřichem III.), kde v roce 1384 nechal zřídit oltář svaté Barbory a oltář Božího těla a Panny Marie.⁵¹

V době života obou Jindřichů se (po roce 1380) k erbovnímu znamení připojuje nová část – korunované M. Vychází pravděpodobně ze silné mariánské zbožnosti.⁵² Toto znamení umožňuje vyjádřit se k otázce dokončení přestavby starého hradního paláce, kterou započal již Oldřich III.

Jan mladší a Oldřich zvaný Vavák představují v přístupu k husitství dva protipóly. Jan, který přijal statky na Moravě a stal se zakladatelem boční větve sídlící na Telči, byl přívržencem katolické strany a za svou podporu byl na koncilu v Kostnici prohlášen za nejkřesťanštějšího pána v Čechách. Padl na Zikmundově straně. Oldřich naopak dovolil na hradeckém panství zavedení přijímaní podobojí a jeho pečeť se objevuje na stížném listu české šlechty proti upálení Mistra Jana Husa.⁵³ Byl i jedním z nejbližších spolubojovníků Jana Žižky, a po potlačení ideologických sporů v Táboře věznil Martina Húska v Černé věži.⁵⁴ Stal se rovněž jedním z dvaceti direktorů řídících zemi po vyhnání Zikmunda Lucemburského. Roku 1421 se stává nejvyšším mincmistrem, avšak krátce poté umírá na mor.

„Hradeckým pánem“ se stává Menhart z Hradce (1391-1469). Přístupem reprezentuje rozpory vysoké šlechty své doby. Původně přesvědčený katolík se po opakovaném zajetí husity stává oporou umírněného křídla kališníků, nicméně je stále v kontaktu s Oldřichem

---

⁴⁹ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 43

⁵⁰ *Tamtéž*, s. 43

⁵¹ *Tamtéž*, s. 47

⁵² *Tamtéž*, s. 47

⁵³ *Tamtéž*, s. 53

⁵⁴ *Tamtéž*, s. 53

z Rožmberka, nepřítelem reformace. U Lipan bojuje v čele panských vojsk a poté se stává nejvyšším purkrabím Pražského hradu a Karlštejna, a po roce 1439 správcem království a korunovačních klenotů.⁵⁵ Následně přechází zpět ke katolíkům. Posléze se dostává do sporu s novým správcem českého království Jiřím z Poděbrad, je zajat a propuštěn až krátce před svou smrtí.

Tyto dvě generace se však nijak výrazně nepodepsaly na budování hradeckého zámku a města, ať už pro nedostatek financí, a také dobu, která rozvoji příliš nepřála.

3.4 Jindřich IV. z Hradce a konec středověku

Jindřich IV. z Hradce, poslední středověký hradecký pán, byl horlivým odpůrcem krále Jiřího z Poděbrad, k čemuž vedl i své dědice. Vstoupil do zelenohorské jednoty, která představovala katolickou opozici českému králi. V této době nechal Jindřich IV. zdokonalit opevnění Jindřichova Hradce. Z jeho doby tak pochází pozdně gotická hradba s polokruhovými baštami kolem hradu nad řekou Nežárkou. Když v roce 1467 mezi katolickými pány a krále vypukla domácí válka, nově opevněný Jindřichův Hradec královskému vojsku odolal.⁵⁶ Po nástupu Jagellonců na český trůn stál stále na straně uherského krále Matyáše Korvína, ovšem po roztržce české šlechty s Korvínem v roce 1479 se definitivně přiklonil na stranu Vladislava Jagellonského. V roce 1503 se Jindřich IV. dokonce stal nejvyšším pražským purkrabím.⁵⁷ Roku 1483 král polepšil starý erb zlaté růže v modrém poli přidáním dvou královských lvů jako štítonošů a královy iniciály W. *„jakož mají prve na erbu a na pečeti zlatú ruoží v modrém poli, že jim k tomu přidáváme dva lvy celé zlaté barvy pod zlatými korunami, každý se dvěma ocasy, jeden s pravé a druhý s levé strany, aby v štítu modrém stojiece na zadních nohách, předními nohami oběma zlatú ruoží o pěti listech mezi sebou drželi; a k tomu nad tou ruoží aby bylo postaveno zlaté W pod korunú zlatú...“*⁵⁸

Jindřich IV. se tak stal jedním z nejbohatších českých šlechticů, byl výrazným podporovatelem katolického vyznání, ve svém úřadě používal český jazyk a byl milovníkem

---

⁵⁵ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 55

⁵⁶ TEPLÝ, František. Dějiny města Jindřichova Hradce část všeobecná Dílu 1. sv. 2. Dějiny města za vlády pánů z Hradce linie Telecké (1453-1604), s. 34

⁵⁷ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 61

⁵⁸ TEPLÝ 1927, s. 70

umění. Do Jindřichova Hradce pozval například řád františkánů bosáků. Ve dvou posledních desetiletích 15. století nechal nákladně přestavět rodové sídlo. Starý hradní palác byl rozšířen o Královský sál, nově byla upravena hradní kaple Šimona a Judy. Na západní straně nádvoří vzniklo nové palácové křídlo, se Starým palácem propojené pozdně gotickými arkádami. Novým palácem bylo Stavení zelených pokojů s velkými sály, Jindřichovou soukromou kaplí, a malovanými pokoji, na kterých se podílel například Mistr žirovnický. Původní podoba Stavení zelených pokojů však vzala za své při renesanční přestavbě v 16. století. Další stavební činnost se soustředila na protější stranu nádvoří, kde vznikl další, o něco menší palác, na jehož místě dnes stojí tzv. Adamovo stavení. Ze stavební činnosti za Jindřicha IV. se nejlépe dochovala pozdně gotická Červená věž, zvaná Menhartka. Jedná se o hranolový objekt s předsunutými komíny s jehlancovitou střechou. V přízemí se nachází dodnes zachovaná gotická černá kuchyně, nad níž byla vysoká reprezentativní síň, od 19. století nazývaná Soudnici.⁵⁹ Ve skutečnosti nešlo však o soudnici, ale o Jindřichovu kancelář. Stěny místnosti byly vymalovány výjevy, které Jindřicha IV. prezentovaly jako držitele významných zemských funkcí. Svému původnímu účelu však nejspíše sloužila velmi krátce, protože její funkci brzy přejaly nové renesanční prostory na dnešním třetím nádvoří. Červenou věž navíc poškodil i požár z roku 1575. Špatný stav nástěnných maleb dovršilo zřízení udírny, kdy byly před rokem 1705 do místnosti proraženy průduchy ze spodní kuchyně. Pod sazemi našel malby až ředitel panství v roce 1878 Karel Jičínský. Po odkrytí fresek pořídil Hanuš Schweiger a Tomáš Maixner⁶⁰ jejich nákresey, které jsou jediným pramenem pro poznání původní ikonografie. Smutnou skutečností je, že dodnes nebyly tyto nástěnné malby zrestaurovány a zmizela tak jejich značná část. Jediným zřetelným zbytkem je tak Zasedání zemského soudu a Ptačí sněm. Černá kuchyně v přízemí zajišťovala v zimě trvalé vytápění místnosti. V současné době je vybavena vyzděnými otevřenými ohništi ze 17. století a chlebovými pecemi z 15. století. Voda se do ní nosila ze studny na třetím nádvoří. V 16. století se o její provoz staralo přibližně deset až dvanáct kuchařů a kuchtíků. Zajímavostí je, že Páni z Hradce velmi dbali na stravování svých služebníků a tyto instrukce se nám dochovaly v tzv. Zámeckém pořádku Jindřicha IV. Obsahoval mimo jiné tyto pokyny: „*Čeledi, kteráž jest při zámku hodná, chléb k snídání a*

---

⁵⁹ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 64

⁶⁰ *Tamtéž*, s. 107

*k svačení, aby dáván byl po bochničku a u stolu, co jeho snísti může. Chtěl-li by který dva i tři pecníčky, dáti se jemu má, ale ne na rozdaj, leč ku jídlu. Kromě chleba má čeled' maso, koláče, krupici, kroupy, sýry, máslo do chleba, sádlo, slaniny, vajíce a slepice ouroční, když zbudú.*⁶¹“ Zásoby dvora zajišťovaly dvory, pole, sady, rybníky, pivovary a lesy, ale i dary a nákupy na trzích. Takže se na tabuli Pánů z Hradce mohly objevit cizokrajné plody jako citrusy, různá koření, vína a mořské ryby.⁶² Díky tradici vaření a rozlévání sladké kaše a využívání kuchyně v původní podobě, tak dnes jindřichohradecká Černá kuchyně patří mezi nejlépe zachované gotické hradní kuchyně na středoevropských hradech. Vedle Červené věže se nachází ještě jedna menší věž Lázeňka, na kterou navazovalo městské opevnění.

Jindřich IV. z Hradce zemřel v lednu 1507, kdy se při lovu v hradeckých lesích při pádu nešťastně probodl vlastním oštěpem. Způsob, jakým Jindřich IV. zemřel se popisuje různě, nejvíce pravdě se podobá text českých bratří: „...*když na saních na lov vyjel, maje po boku oštip lovecký do saní položený, tak se s saněmi vyvrátil, že tím oštěpem skrze stehno a ledví jsa prohnán, u velkých bolestech umřel.*“⁶³ Za svůj život byl celkem čtyřikrát ženat, ale zůstaly po něm pouze dvě děti – dcera Anna a syn Adam.

3.5 Jindřichohradecký hrad za Adama I. z Hradce

Pozdně gotická přestavba byla dokončena za vlády Adama I. z Hradce. Tento šlechtic zaujímal významné postavení na dvoře krále Ferdinanda I. Habsburského, a to zejména z toho důvodu, že se zasloužil o jeho korunovaci na českého krále. Po korunovaci očekával Hradec příjezd nového krále a Adam I. chtěl, aby jeho sídelní město a hrad na nového panovníka dobře zapůsobilo. K hradním budovám byla přistavována nová křídla nebo byl proražen nový průjezd do nádvoří. Už za dob jeho otce vznikl tzv. Královský sál pod vzhledem síťovou klenbou. Sál byl vystavěn ve stylu jagellonské gotiky a pravděpodobně byl inspirován Vladislavským sálem na Pražském hradě. Adam I. nechal po roce 1524 sál přepažit, aby tak od reprezentačních prostor oddělil předsálí. Patrně k vyjádření úcty k novému českému králi dal Adam I. zhotovit řadu podobizen českých králů, vrcholící právě v osobě nového panovníka. Zajímavostí je, že tento soubor se stal základem pro pozdější

---

⁶¹ TEPLÝ 1927, s. 77

⁶² KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 101

⁶³ TEPLÝ 1927, s. 154

panovnickou portrétní galerii, kterou rozšiřovali i další majitelé jindřichohradeckého panství. V současné době jsou některé z obrazů v Královském sále stále vystaveny, ale jedná se však pouze o kopie původních hradeckých ze 17. a 19. století. V sále se tak nachází například obraz Praotce Čecha nebo kněžny Libuše, avšak s tureckými turbany na hlavě, které zdůrazňují jejich pohanskou víru. Poslední větší přestavbou sál prošel v 16. století, kdy zde byla vystavěna sdružená renesanční okna. Kvůli výstavbě nových zámeckých prostor, však význam sálu upadal. Za Slavatů se zde hrálo divadlo, v 18. století sloužil jako skladiště, v 19. století zde Černínové nechali vystavit osmanský stan, darovaný tureckým sultánem.⁶⁴

3.5.1 Osoba Adama I. z Hradce

Adam I. z Hradce byl významnou osobou nejen ve zvelebování svého hradeckého sídla, které přestavoval do renesanční podoby. Český král Ludvík Jagelonský ho jmenoval nejvyšším kancléřem českého království (1523). Při korunovaci Ferdinanda I. Habsburského nesl říšské jablko a posléze se stal i kmotrem Ferdinandova syna Maxmiliána.⁶⁵ S novým králem navázal dokonce i přátelské vztahy. Bohužel jeho „slibně rozjetou kariéru“ ukončila předčasná smrt. Zemřel na následky morové epidemie v červnu roku 1531 v Praze a jeho tělo bylo převezeno do Jindřichova Hradce.⁶⁶ Adam I. z Hradce měl dva syny – staršího Jáchyma a mladšího Zachariáše. V jeho závěti se poprvé písemně dozvídáme o vaření legendární jindřichohradecké sladké kaše, která měla být i nadále vařena a pokud by někdo tuto tradici zrušil, měl mu být majetek odebrán.

---

⁶⁴ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 87

⁶⁵ SEDLÁČEK 1895, s. 44

⁶⁶ *Tamtéž*, s. 44

4 Z hradu renesančním zámkem

4.1 Renesanční přestavba Jáchyma I. z Hradce

Společenské novověké změny se projeví i na formách bydlení. Pro vybavení a uspořádání šlechtických sídel nebyla již na prvním místě funkce obranná, nýbrž pohodlné bydlení, reprezentativní vzhled a nové názory na architekturu. V období Jáchyma I. postupně do Čech přicházela z Itálie renesance. Rody si namísto hradů staví renesanční zámky pravidelného půdorysu s arkádami, které se staly typickým znakem renesančních staveb na našem území.

Jáchym I. z Hradce (1526-1565) vykonával v českém království důležité funkce. Byl karlštejnským purkrabím a od roku 1554 nejvyšším kancléřem.⁶⁷ Tohoto roku spolu s Vilémem z Rožmberka prosadil nezávislost českých stavů na stavech říšských.⁶⁸ S renesančními úpravami hradu začal v roce 1564, když dal postavit novou obytnou budovu při zdi nad rybníkem Vajgarem – tzv. *Nové stavení Jáchymovo*. Do dnešních dnů se na ní dochovalo původní kvádrování. Ve dveřích jsou skleněná kolečka s rodovými znaky a pozlacenými růžicemi vyrobená v Norimberku. Ve starém hradním paláci pak Jáchym nechává upravit pokoj pro císaře, jsou zde instalovány dveře ze stříbrného pozlaceného plechu. Další úpravou je pak výstavba nových vlašských komínů – krbů.

Dokončení stavby Nového stavení se však Jáchym I. z Hradce nedočkal. Při cestě z Vídně do Prahy se chtěl zastavit v Hradci, ale nedaleko za Vídní se pod jeho kočárem prolomil most a on se utopil v Dunaji.⁶⁹ Zemřel 12. prosince 1565, tři roky před dostavbou tzv. Nového stavení. Podle dobových pramenů byl mírné povahy a chudým nerad ubližoval. Po Jáchymovi zbyly děti Adam II. z Hradce a Anna.

4.2 Pilný stavitel Adam II. z Hradce

Největší renesanční proměny jindřichohradeckého zámku jsou svázány s obdobím panování Adama II. z Hradce (1549-1596), syna tragicky zesnulého Jáchyma II. z Hradce. Adam II. navázal na stavby svého otce a v jedné linii s Novým stavením Jáchymovým, dal vybudovat

---

⁶⁷ SEDLÁČEK 1895, s. 45

⁶⁸ BŮŽEK, Václav. *Věk urozených: šlechta v českých zemích na prahu novověku*. Praha: Paseka, 2002. ISBN 8071854174, s. 63

⁶⁹ SEDLÁČEK 1895, s. 46

tzv. *Nové stavení Adamovo* (1580-1589)⁷⁰, jehož stavitelem byl Ital Baltazar Majo da Vomio.⁷¹ Nové stavení Adamovo představovalo moderní renesanční palác s portálem italského typu. Stavba probíhala od roku 1581 do roku 1585. V prvním patře „stavení“ nechal Adam vybudovat tzv. *zelené pokoje* a pokoje Rožmberkům, po kterých je chodba pojmenovaná jako rožmberská.⁷² Ve druhém patře vybuvoval zlatý sál, kde byly umístěny podobizny českých panovníků, které nechal vytvořit jeho předek Jindřich IV. Obrazy se však nedochovaly. Při požáru Pražského hradu v roce 1541 shořely originály, podle kterých byly hradecké obrazy zhotoveny. Jindřichohradecké kopie shořely při požáru města v roce 1773. V roce 1586 začal Adam II. stavět tzv. *Velké arkády*. Na stavbu povolal kamenického mistra Antonia Melana. Arkády uzavíraly areál a spojily Nové stavení Adamovo s původním Španělským křídlem. Práce byly dokončeny v roce 1590. V témže roce málem všechno shořelo, když si dělníci brousili nástroje a nedopatřením odlétla jiskra, od které začaly hořet piliny. Vzniklý požár se včas podařilo uhasit a Adam II. odměnil všechny bojovníky s ohněm.

Stavitelské práce na jindřichohradeckém zámku pokračovaly dál. Již v roce 1591 se začala budovat zámecká rotunda, tzv. *rondel*.⁷³ Stavbu provádí kameníci z Itálie – bratři da Foconi. Nezvyklá italská jména si Češi přizpůsobili po svém, a bratry jmenovali Vlchy Honzou a Bártou.

4.2.1 Adam II. z Hradce

Adam II. z Hradce byl významnou osobností na dvoře císaře Rudolfa II. Stal se nejvyšším pražským purkrabím a nejvyšším kancléřem císaře, zároveň byl i tajným radou.⁷⁴ Jeho kariéra u dvora odstartovala mimo jiné tím, že patřil mezi první císařovy komorníky.⁷⁵ Roku 1571 pobýval ve Francii poté, co doprovázel habsburskou princeznu Alžbětu k francouzskému dvoru na svatbu.⁷⁶ Při tažení proti Turkům se nakazil „uherskou nemocí“,“

---

⁷⁰ KAVKA, František. *Zlatý věk růží, kus české historie 16. století*, České Budějovice, 1966, s. 140

⁷¹ *Jindřichův Hradec-městská památková rezervace a státní zámek* 1957, s. 18

⁷² RULL, František. *Monografie města Hradce Jindřichova*, Landfras, 1875. [online]. [cit. 2020-07-13]. Dostupné z: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:e2a74660-803c-11de-9452-000d606f5dc6?page=uuid:570f25e0-9f0a-11e8-83a5-5ef3fc9ae867>, s. 5

⁷³ MATĚJČEK, TRÍSKA 1944, s. 9

⁷⁴ MAŤA, Petr. *Svět české aristokracie: (1500-1700)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. Česká historie. ISBN 8071063126, s. 400

⁷⁵ *Tamtéž*, s. 403

⁷⁶ BŮŽEK 2002, s. 99

což je s největší pravděpodobností syfilis, která později vedla k ochrnutí dolních končetin, a musel být nošen na speciálně upravené židli.⁷⁷ Významně rozšířil rodové državy, získal Telč, Polnou, Příbyslav, Novou Bystřici a Stráž nad Nežárkou.⁷⁸ Stavitelské práce probíhaly i v podzámčí. Spolu se svojí manželkou Kateřinou z Montfortu (1556-1631), přesvědčenou katoličkou; na sňatku s níž se velkou měrou podílela habsburská dynastie; nechal zbudovat ve městě jezuitskou kolej.⁷⁹ Jezuitům byl svěřen dohled nad školami a všemi farami dominia. Přes svůj sňatek s horlivou katoličkou Kateřinou a podporu jezuitů byl ve vztahu k jinověrcům snášenlivý a v tomto duchu vedl práci v české kanceláři.⁸⁰ Jeho nákladné přestavby rodového sídla však vedly k finančním problémům. Na svoji nemoc v roce 1596 v Praze zemřel. Ke konci života prý byl „*na kost vyhublý, že prý jej jediný člověk v židli unesl.*“⁸¹

---

⁷⁷ KAVKA 1966, s. 140

⁷⁸ *Ohlas od Nežárky: Týdeník pro poučení a zábavu, pro zájmy obecné, společenské a politické.* Jindřichův Hradec: Alois Landfras a synové, 20.8.1937, 67(34). ISSN 1801-2523. Dostupné také z: <http://kramerius.mjh.cz/uuid/uuid:766f6a1d-435f-11dd-b505-00145e5790ea>

⁷⁹ KAVKA 1966, s. 142

⁸⁰ BŮŽEK 2002, s. 149-150

⁸¹ KAVKA 1966, s. 142

5 Poslední úpravy jindřichohradeckého zámku Pánů z Hradce

5.1 Jáchym Oldřich z Hradce: poslední mužský představitel Pánů z Hradce

Po smrti Adama II. z Hradce získává panství Jáchym Oldřich z Hradce (1579-1604), karlístejnský purkrabí. V době jeho početí se na Adamovi II. pravděpodobně naplno projevila jeho choroba, a tak se Jáchym Oldřich narodil s hrbem a záchvaty epilepsie.⁸² (Její silný záchvat dostal i o svatební noci a choroba se u něj nadále zhoršovala a skončila v záchvatech šílenství).

Jáchym Oldřich zdědil panství a s ním i velký dluh – takřka 300 000 kop míšeňských grošů, o které se postupně začali přihlašovat věřitelé. Jeho regentu Jiříku Vratislavovi se však částku podařilo sehnat a konkurz panství byl zažehnán. Jáchym Oldřich vypovídal ze svého panství nekatolické kněží, což vedlo k odporu, protože katolíkům byla nepatrná menšina. Poslední úpravou, kterou na hradeckém zámku provedl Jáchym Oldřich, jakožto poslední představitel slavného rodu, bylo dokončení nádvoří a zřízení studny s železnou mříží před Malými arkádami.⁸³

Jáchym Oldřich zemřel v roce 1604, a protože neměl děti, vymřel tak slavný rod Pánů z Hradce po meči. Jeho rakev byla několik dní vystavena v kostele svatého Jana Křtitele. Ve své poslední vůli odkázal panství své sestře Lucii Otýlii, která byla provdána za Viléma Slavatu.⁸⁴ Tím se jindřichohradecké panství stává majetkem rodu Slavatů, a to na 90 let.

Stavební vývoj hradu se však s vymřením Pánů z Hradce zastavil. Přestavby a rekonstrukce sice probíhaly i v následujících obdobích, kdy Jindřichův Hradec byl v majetku Slavatů a Černínů, ale již nevtiskly hradu nový ráz.⁸⁵ Nejvýraznější pozdější stavbou je tak brána dolního stavení z 18. století.

---

⁸² KAVKA 1966, s. 142

⁸³ *Jindřichův Hradec-městská památková rezervace a státní zámek* 1957. s. 24

⁸⁴ KAVKA 1966, s. 145

⁸⁵ MATĚJČEK, Antonín. *Umělecké památky: Jindřichův Hradec I.* Praha: František Topič, 1917

6 Jindřichův Hradec v držení rodu Slavatů

Po vymření Pánů z Hradce po meči v roce 1604, přešel podle poslední vůle Jáchyma Oldřicha z Hradce majetek na jeho sestru Lucii Otýlii. Lucie Otýlie, mimo jiné poslední členka starobylého rodu Pánů z Hradce, se v roce 1602 vdala za Viléma Slavatu z Chlumu a Košumberka (1572-1652). Zajímavostí je, že původně jejich sňatku bránilo blízké příbuzenství, ale v roce 1602 dostali dispens od papeže.⁸⁶ Vilém Slavata je v českých dějinách znám především jako jeden z místodržících, který byl vyhozen z oken Pražského hradu při III. pražské defenestraci v roce 1618. Jeho budoucí „kariéru“ odstartovala konverze v r. 1597, která mu přinesla výhodný sňatek, protekci vládnoucí dynastie a privilegované postavení.⁸⁷ Roku 1605 se stal se karlíštejnským purkrabím, roku 1628 nejvyšším kancléřem, dosáhl na titul „*vladař domu Hradeckého*“, poté, co jednak osvědčil věrnost císaři a jednak cílevědomě pracoval na převzetí odkazu Pánů z Hradce (převzetí části heraldických symbolů do vlastního erbu), dalším obohacením erbu, tentokrát o symboly rožmberské (dva medvědi). Tímto vším, včetně udržování tradice vaření a rozdávání sladké kaše, se snažil vytvořit představu o posloupnosti hradeckého, rožmberského a slavatovského rodu, aby posílil starobylost vlastního rodu, ač v této době již tolik neznamenal.⁸⁸

Po smrti Lucie Otýlie připadlo hradecké panství synovi Adamovi Slavatovi, ovšem on i jeho bratři postoupili majetek otci Vilémovi. Panství trpělo mnohými průchody vojsk v rámci bitev třicetileté války. V roce 1649 bylo vystavěno nové dlouhé stavení u přední brány. Tato brána byla velmi stará a měla nad sebou věž. „*Když stavěn zámek r. 1582-1590, projednán krov nad ní Matouši tesaři z Pelhřimova za 70 kop, 3 sudy piva bílého a řídkého a 4 korce žita.*“⁸⁹ Vilém Slavata zemřel roku 1652, po sedmadvacetiletém nepřetržitém pobytu u dvora⁹⁰ a je pohřben v Jindřichově Hradci. Ve své závěti z roku 1651 požadoval mimo jiné, odsloužení 3000 zádušních mší.⁹¹ Vilém Slavata byl v průběhu celého svého osmdesátiletého života osobností velmi kontroverzní. Původem český bratr, ale z rodu, který utrpěl na vlivu i na majetku po stavovském povstání roku 1547, vychovávaný na katolickém

---

⁸⁶ SEDLÁČEK 1895, s. 51

⁸⁷ MAŤA 2004, s. 549

⁸⁸ BŮŽEK 2002, s. 61-62

⁸⁹ SEDLÁČEK 1895, s. 55

⁹⁰ MAŤA 2004, s. 417

⁹¹ BŮŽEK 2002, s. 366

dvoře Adama II. z Hradce (včetně čtyřletého studijního pobytu v Itálii), snažící se oženit s jeho dcerou Lucií Otýlíí, možná ovlivněn i babičkou Alžbětou Slavatovou z Hradce, a zcela jistě hradeckými jezuiti, konvertoval, jak je zmíněno výše, již roku 1597. Svou konverzi obhajoval ve třech listech, které následně, byť i bez jeho zmínění, vyšly tiskem pod pseudonymem autora Nikodemus Philadelphus. Po své konverzi se stal nejen horlivým katolíkem, ale i zastáncem kultu Panny Marie (roku 1624 zakládá v Jindřichově Hradci mariánskou kongregaci) a osobně se stará o provádění protireformace na svém panství. Avšak jako u jednoho z mála konvertitů přelomu 16. a 17. století se podařilo relativizovat pohled mnoha badatelů na důvody jeho konverze. Ty byly nejen „světské“, tj. majetkové a politické, ale zejména vycházely z jeho pevného přesvědčení.⁹² Vilém Slava po sobě, mimo listů, ve kterých obhajoval svou konverzi, zanechal i obsáhlé „Paměti“, kde v souvislosti s Jindřichovým Hradcem zmiňuje i odvezení cenných věcí ze zámků v Hradci a Telči do Pasova v roce 1619 nebo 1620. *„Týž hrabě Slavata s paní manželkou svou od stříbra, čalounův, kobercův, pěkných furhankův a jiných vzáctných svrškův za mnoho tisíc zlatých na zámcích svých Hradci a Telči zanechal. A byvše toho žádostiv, aby tyž svršky z rukou nepřátel svých vymoci a k sobě do Pasova dostati mohl, i vymyslíl k tomu tento prostředek. Vypravil jest fůru z Pasova na Hradec pod tím praetextem, že některé osoby z čeládky své při sobě nepotřebuje a je tam posílá, mezi nimiž jedna osoba ženská byla, jejížto manžel na témž zámku cimnerworterem byl. Táž žena přijevše na zámek Hradec, pomalu však často v košících ty přední a vzáctné svršky, prostěradly přikryté, jakoby se špinavé šaty ze zámku dolů k pradlí nosily, pilně do města vynášeti dala. A když ty koše svršky naplněné skrze varty nešeny byly, nikdy žádný z soldátův a vartýřů nehledali, zdaliž co jiného v těch koších jest, nýbrž byvše tak všeckny ty svršky ze zámku do města vynášeny, potomně od některých měšťanův, lidí handlovních, s kupeckými jich věcmi zvláště mezi palíky suken z města vyvezeny a v Moravě na zámek hraběte Slavaty Teleč skládány byly. Potomně ta žena, dostavše od toho komandanta, který v Hradci guernisí stavův pod obojí měl, dovolení, aby na Teleč sjeti mohla, ona ty všecky svšky, které z Hradce tam přivezeny byly i které předešle*

---

⁹² BŮŽEK 2002, s. 147; *taktéž* WINKELBAUER, Thomas. Konfese a konverze. Šlechtické proměny vyznání v českých a rakouských zemích od sklonku 16. do poloviny 17. století. Český časopis historický. 2000, roč. 98, s. 476-540, s. 513-523

*tam zůstávaly, na několik vozův složití a bezpečně do Pasova odvésti dala.*⁹³ Po Vilémovi převzal správu hradeckého panství Adam Pavel (1603-1657), císařský komorník, člen říšské dvorské rady, který potvrdil a rozšířil hradeckým v roce 1653 výsady. Podle urbáře z roku 1654 se nám dochoval i popis hradeckého zámku: „*V jakém pěkném místě, jak důkladně a nádherně s jakým množstvím pokojův vzácných, suchých i podzemních sklepův staven jest, obsahující v sobě 3 prostranné placi bylo by příliš obšírné vypisovati. V dolejších placi dostatek marštalí koňských, verštaty pro kováře, zámečníka a koláře dobře spůsobené.*“⁹⁴ K zámku tehdy patřila solnice, dvě zahrady na koření, pivovar a chmelnice. Adam Pavel Slavata se stal nechtěným hrdinou skandálu při rozpadu svého manželství s Marií Markétou z Eggenberka, který domluvil jeho otec Vilém Slavata. Poté co se rozhodl v roce 1629 opustit dvorskou kariéru a odejít na panství do Stráže nad Nežárkou se jeho žena vrátila k otci a manžela obvinila z impotence. Manželství byla anulováno až po dlouhých letech.⁹⁵ Ani poté, co kardinál prohlásil svazek za „matrimonium putativum“ (manželství zdánlivé) celá věc neskončila. Na řadu přišly finanční záležitosti, tchán žádal vrácení věna ve výši 2000 zlatých a zeť dary, které manželce věnoval před i po svatbě, finance vynaložené na svatbu a rovněž vrácení daru své babičky, tedy „lože s těmi z damaškoviny firhánky.“⁹⁶ Následníkem v držení hradeckého panství byl Ferdinand Vilém Slavata, císařský rada, zemský soudce a nejvyšší dvorský sudí. Z dnešního pohledu je zajímavé, že o jeho sňatku rozhodl jeho dědeček, po dohodě s matkou, a to na návrh jezuitského zpovědníka.⁹⁷ Ferdinand se v Hradci příliš nezdržoval, v roce 1669 nechal opravit františkánský klášter, který byl poničen požárem. Zemřel v Praze a s velkou slávou byl uložen do hrobu v Hradci. Ferdinand Vilém Slavata neměl žádného mužského dědice a jeho majetek přešel do rukou jeho bratra Jana Jiřího Jáchyma. Za obou bratrů se pokračovalo ve zvelebování jindřichohradeckého zámku. Například zámecká věž „při novém štoku“ byla pokryta novým

---

⁹³ *Paměti nejvyššího kancléře království českého Viléma hraběte Slavaty z Chlumu a z Košmberka, vladaře domu hradeckého, pána na Hradci Jindřichově, Stráži, Telči, Žirovnici a Mělnice, nejvyššího dědičného šenka království českého, císařův Ferdinanda II. a III. skutečného tejného raddy a komorníka, rytíře Zlatého rouna.* Příprava vydání Josef Jireček. Svazek 1.: 1608-1609 pak 1618-1619. Praha: Ignác Leopold Kober, 1866. IX, 432 s. (Monumenta Historiae Bohemica; sv. 1) [online]. [cit. 2020-07-18]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=lyBIAAAAMAAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false, s. 138-139; *taktéž* BŮŽEK 2002, s. 188-189

⁹⁴ SEDLÁČEK 1895, s. 56

⁹⁵ MAŤA 2004, s. 556, 614, 620

⁹⁶ BŮŽEK 2002, s. 334-335, 326

⁹⁷ *Tamtéž*, s. 623

plechem nebo byly vlašskými (italskými) staviteli Cavallinim a Cometou⁹⁸ opravovány zámecké komnaty. Hradecký zámek v té době několikrát navštívil císař Leopold se svým dvorem. Císař hradeckým udělil právo na výroční trh a na dva trhy týdně. Jan Jiří Jáchym zemřel ve Velvarech a pohřben byl v Jindřichově Hradci. Z manželství s Marií Markétou z Rappachu měl tři dcery a žádného mužského dědice. Dědicem všem panství rodu Slavatů se tak stal jeho mladší bratr František Leopold Vilém, toho času kanovník v Pasově. Z důvodu, aby rod Slavatů nevymřel, obdržel od papeže dispens a v roce 1690 oženil se s Marií Klarou Apolinií, rozenou hraběnkou ze Štahrenberka a ovdovělou z Lannoy.

Nový hradecký pán však na svém panství dlouho nepobyl. Za rok a půl (1691), ve věku 52 let, zemřel. Rod Slavatů tak neměl žádného dalšího mužského dědice, ač přeci ještě jeden mužský člen slavatovského rodu žil. Byl jím kněz Jan Karel Jáchym, který však klérus nechtěl opustit. Jeho církevní kariéra byla velmi významná.⁹⁹ Jan Karel Jáchym byl vyzýván, aby karmelitský řád opustil, oženil se a ujal se slavatovského majetku. Ovšem na tyto výzvy prý odpověděl: „*Když i rod Slavatův vymře, proto svět přeci nezahyne.*“¹⁰⁰ Sám Jan Karel Jáchym zemřel v roce 1712. K jeho vstupu do církve se váže pověst, že v roce 1662 zabloudil na honu v lesích na telečském panství, spadl do vlčí jámy, a dal slib, že pokud bude zachráněn vstoupí do kláštera. V této době se však již v Římě připravoval na vstup do karmelitského řádu.

Majetek tak připadl žijícím Slavatovným a jejich dětem. V roce 1693 bylo provedeno ocenění majetku rodu Slavatů a rozhodlo se o jeho rozdělení na pět částí. Hradecké panství bylo prvním dílem a oceněno bylo na 650 000 florinů. Případlo Marii Josefě, dceři Jana Jiřího Jáchyma, která byla vdaná za Heřmana Jakuba Černína z Chudenic. Tím končí historie rodu Slavatů v Jindřichově Hradci a začíná se odvíjet černínská kapitola na hradeckém panství.

Panství v Jindřichově Hradci patřilo rodu Slavatů po několik generací devadesát let. V tomto období, co se týká rozvoje nebo přestaveb zámeckého komplexu, nebyly zaznamenány žádné větší úpravy. V letech 1678-1696 bylo vystavěno u Rondelu druhé arkádové křídlo a

---

⁹⁸ SEDLÁČEK 1895, s. 56

⁹⁹ MAŤA 2004, s. 513-518

¹⁰⁰ SEDLÁČEK 1895, s. 57

vystavěna zahradní kašna. Další výraznější úpravou bylo vytvoření divadelního sálu ve Španělském křídle zámku. Zajímavostí je, že jindřichohradecký divadelní sál byl prvním známým zámeckým prostorem upraveným pro divadelní inscenace v Čechách.¹⁰¹

---

¹⁰¹ *Historie hradu a zámku* [online]. [cit. 2020-07-12]. Dostupné z: <https://www.zamek-jindrichuvhradec.cz/cs/o-zamku/historie>

7 Jindřichohradecké panství a Černínové

Tato kapitola se bude věnovat jindřichohradeckému panství v držení rodu Černínů z Chudenic. Černínové byli posledním rodem, který zámek v Jindřichově Hradci vlastnil, a to v letech 1693-1945.

Po vymřeni rodu Slavatů po meči, byl jejich majetek rozdělen na pět dílů. Součástí prvního dílu, oceněného na 650 000 florinů bylo jindřichohradecké panství, které připadlo Marii Josefě, manželce Heřmana Jakuba Černína z Chudenic. Heřman tak po převzetí hradeckého panství vlastnil rozsáhlý majetek. Byl nejvyšším maršálkem, úřad mu byl svěřen poté, co za něj nabídl půjčku 400 000 zlatých na pětiprocentní úrok.¹⁰² Zastával i úřad nejvyššího purkrabího (1704). Jindřichův Hradec v té době hostil mnohé urozené návštěvy, jako například českého a uherského krále Josefa I., kurfiřta falckého nebo arcikněžnu Marii Annu Josefu, budoucí manželku portugalského krále.¹⁰³ Heřman Jakub Černín z Chudenic zemřel roku 1710.

Jindřichův Hradec zdědil jeho syn František Josef (1697-1733), za jehož panství město navštívil například císař Karel VI. nebo František Štěpán Lotrinský.¹⁰⁴ Město bylo pro svoji polohu vyhledávaným místem při cestách mezi Prahou a Vídní. Na jaře roku 1421 vypukl v zámeckém pivovaru požár, který zachvátil i část hradeckého zámku. Věž nad první zámeckou branou se díky požáru sesunula k zemi.

Po Františkově smrti vládl na hradeckém panství Prokop Vojtěch, jeho syn. Za jeho panství se přistoupilo k výměně uhnílych krovů nad španělským sálem za cenu 650 florinů.¹⁰⁵ Během jeho panování Jindřichův Hradec přivítal například císařovnu Marii Terezii s chotěm nebo císaře Josefa II. Na zámku byla umístěna i čtyři mosazná děla, o kterých se díky zámeckému topičovi dozvěděla francouzská a bavorská vojska, ležící u Českých Budějovic. Ihned byli vysláni do Hradce vojáci, aby děla přivezli, buď po dobrém nebo po zlém. Hraběnka Marie Isabella vzkázala, že již byla odvezena, pravdou však bylo, že byla dobře

---

¹⁰² MAŤA 2004, s. 179

¹⁰³ SEDLÁČEK 1895, s. 58

¹⁰⁴ *Tamtéž*, s. 58

¹⁰⁵ *Tamtéž*, s. 58

ukrytá v Jindřichově Hradci. Vojáci nakonec odtáhli spěšně a s nepořízenou, protože dostali zprávu, že u nedalekého Kunžaku se objevili uherští husaři.¹⁰⁶

Rok 1773 znamenal pro Jindřichův Hradec pohromu. 13. června na Rybničním předměstí vypukl velký požár, který zachvátil město a celý zámek,¹⁰⁷ který kromě několika pokojů shořel celý. Hasit vodou z Vajgaru se nemohlo, protože jeho dřevěná hráz byla v plamenech a voda se valila na Nežárecké předměstí. Požár byl uhašen až po osmi dnech. Z dobových pramenů víme, že shořel tzv. pěkný palác (Španělské křídlo) s devíti světnicemi, nově opraveným zámeckým divadlem, konírnami i úřednickými byty. Z uměleckých sbírek shořelo *81 obrazů českých panovníků*, každý oceněn na 100 florinů, *39 rodinných obrazů Pánů z Hradce, Slavatů, Černínů, malovaný vývod Pánů z Rožmberka*, oceněný na 300 florinů. Z předmětů denní potřeby shořelo například *21 stolů, 31 židlí, 16 postelí, 106 dveří nebo 28 kamen.*¹⁰⁸ Po požáru začal jindřichohradecký zámek pustnout a chátrat. Roku 1777,¹⁰⁹ čtyři roky po ničivém požáru přešlo panství do majetku Jana Rudolfa, syna Prokopa Vojtěcha.

Jan Rudolf si samozřejmě Jindřichův Hradec za své sídlo nevybral. Nechal pouze pro své úředníky opravit přední část zámku. V roce 1801 propukl ve městě další požár, který je téměř celé zničil. Zámecká kaple tak na čtyři měsíce sloužila pro bohoslužebné účely, namísto poničeného kostela sv. Jana Křtitele. Zároveň část tehdejších obyvatel města našla v zámeckých prostorách své útočiště.

Po smrti Jana Rudolfa získal hradecké panství Karel Evžen,¹¹⁰ který měl zásluhu na urovnání bohatého zámeckého archivu a přestěhování černínského archivu do Jindřichova Hradce, do budovy zámeckého Nového (Adamova) stavení.

Za panování rodu Černínů v Jindřichově Hradci došlo k posledním stavebním úpravám zámeckého komplexu. V letech 1709-1735 proběhla rekonstrukce hradní kaple sv. Ducha, která se nachází v gotickém paláci. Architektem této barokní přestavby byl František

---

¹⁰⁶ SEDLÁČEK 1895, s. 59

¹⁰⁷ *Tamtéž*, s. 59

¹⁰⁸ *Tamtéž*, s. 59

¹⁰⁹ *Tamtéž*, s. 59

¹¹⁰ *Tamtéž*, s. 60

Maxmilián Kaňka. Přestavba hradní kaple byl přáním hraběnky Marie Josefy Slavatové, které po její smrti vyplnil její manžel Heřman Jakub Černín. Původní dvoupatrová kaple byla probouráním podlah a kleneb zcelena v jeden prostor. V roce 1727 byla vyzdobena namísto původních gotických fresek, barokními výjevy ze života Páně.¹¹¹ Oltáře byly vyzdobeny umělým mramorem. Na hlavním oltáři stojí zemští patroni sv. Vít s kohoutem a sv. Václav se štítem, praporcem a přemyslovskou orlicí. Poslední úpravy kaple proběhly v roce 1923, kdy sem byly přivezeny varhany z černínského zámku Jemčina. Investice Černínové směřovali i do Španělského křídla a jeho divadla, který v letech 1746-1748 přestavěl architekt Caspari, s pomocí pražských a hradeckých malířů a sochařů. Ve výše zmíněném roce 1773 zasáhl město a zámek ničující požár, který zničil značnou část renesančních prostorů s uměleckými sbírkami. Zámek byl provizorně zastřešen, ale Černíny opuštěn a nadále tak chátral. Zničený zámek byl využit jako hospodářské středisko panství, kdy z velkých arkád byly zřízeny stáje nebo z Rondelu dřevník. V roce 1851 nechal Karel Evžen Černín zámek částečně rekonstruovat a do jeho prostor přestěhoval rozsáhlý černínských archiv, který v pozdější době posloužil jako základ pro Státní oblastní archiv v Jindřichově Hradci, sídlící i dnes v prostoru zámku. V Černínském archivu se pohyboval a materiály pro svoji práci získával například Josef Pekař nebo August Sedláček, z jehož Hradů, zámků a tvrzí království českého tato práce čerpá. Sám Sedláček chválí ve svém díle Karla Evžena Černína za vytvoření archivu v Jindřichově Hradci a jeho zpřístupnění badatelům, „...učiněn tím bohatou a přístupnou studnicí paměti vlasteneckých roku (roku 1865).¹¹²“ Při prohlídce zámku Karel Evžen Černín objevil i zabílenou svatojiřskou legendu v gotické paláci. Jeho syn hrabě Evžen Jaromír Černín ji nechal úplně odkryt a v roce 1899 zrestaurovat malířem Theofilem Melicharem.¹¹³ Evžen Jaromír taktéž inicioval velkou rekonstrukci komplexu na počátku 20. století. Zajímavostí je, že v této době byl komplex poprvé zpřístupněn veřejnosti. „Řád pro návštěvníky Czerninského zámku a archivu v Jindřichově Hradci (z roku 1926): Prohlídka zámku pod vedením zámeckého zřízence – děje se tímto pořadem: Z III. nádvoří vstupem do hlavní budovy, po schodišti do I. poschodí do komnat vpravo, Rožmberskou chodbou a sálem s obrazy na velké arkády. Španělským

---

¹¹¹ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 91

¹¹² SEDLÁČEK 1895, s. 60

¹¹³ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 75

sálem přes Malé arkády do kaple Bílé paní na věž Menhartku, do starého paláce s kaplí svatojiřskou a zámeckým kostelem svatého Ducha do sálu Vladislavského s různými expozice a sbírkami. Po vstupu na III. nádvoří kolem zámecké studny k zámeckému altanu (rondelu) a na konec k tzv. černé kuchyni.¹¹⁴“

Počátkem 20. století se realizovala další částečná oprava, tentokrát pod vedením vídeňského architekta Humberta Walchara z Moltheimu.¹¹⁵ Ovšem některé části komplexu zůstaly i nadále chátrat.

Rodu Černínů z Chudenic, třetímu velkému rodu, kterému jindřichohradecké panství patřilo, byl dekretem prezidenta republika v roce 1945¹¹⁶ zámek konfiskován.

---

¹¹⁴ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 69

¹¹⁵ *Tamtéž*, s. 67

¹¹⁶ *Historie hradu a zámku* [online]. [cit. 2020-07-12]. Dostupné z: <https://www.zamek-jindrichuvhradec.cz/cs/o-zamku/historie>

8 Státní hrad a zámek Jindřichův Hradec

Černínská kapitola v Jindřichově Hradci se uzavírá po druhé světové válce, v roce 1945, kdy na základě dekretu prezidenta republiky Edvarda Beneše (č. 12/1945)¹¹⁷ jindřichohradecký zámek konfiskován a přešel do rukou státu, ve kterých zůstal dodnes.

Už jako státní památka byl komplex veřejnosti zpřístupněn od letní sezóny roku 1946. Těžiště prohlídek však leželo v Adamově stavení s historickými sbírkami.¹¹⁸ V gotickém traktu se nenacházelo žádné vybavení a důraz se kladl na architekturu a nástěnné středověké malby. Stav zámeckého komplexu se však nadále zhoršoval, a proto byl zámek kvůli rekonstrukci v roce 1981 pro veřejnost uzavřen. Od roku 1993¹¹⁹ je zámek veřejnosti opět zpřístupněn.

Jindřichohradecký zámecký komplex je třetím největším svého druhu v Čechách (po Pražském hradu a Českém Krumlově.). Pro návštěvníky jsou připraveny tři, respektive čtyři základní okruhy (A – Adamovo stavení, B – Gotický palác, C – Interiéry 18. a 19. století a Černá věž s Černou kuchyní).¹²⁰ Mezi významné památky umístěné v prostorách hradu, můžeme zmínit například Jindřichohradeckou madonu nebo Pietu z Lodhého.

8.1 Jindřichohradecká madona

Jedná se o obraz, který pravděpodobně vznikl na objednávku Jindřicha IV. z Hradce. Malířská dílna, která obraz zhotovila se s velkou pravděpodobností nacházela přímo v Jindřichově Hradci.¹²¹ Mnohé detaily obrazu zdůrazňují roli pravé římské církve. Uprostřed deskové malby se nachází Panna Marie s dítětem, v rozích pak evangelisté Marek, Matouš, Lukáš a Jan. Na rámu se nachází výjevy ze života Panny Marie a Ježíše Krista. Obraz je neobvyklý zejména v důrazu na text, který pravděpodobně pochází od samotného vzdělaného objednavatele díla. Méně obvyklé jsou nápisy na rubové straně obrazu, jako

---

¹¹⁷ *Historie hradu a zámku* [online]. [cit. 2020-07-12]. Dostupné z: <https://www.zamek-jindrichuvhradec.cz/cs/o-zamku/historie>

¹¹⁸ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 69

¹¹⁹ *Historie hradu a zámku* [online]. [cit. 2020-07-12]. Dostupné z: <https://www.zamek-jindrichuvhradec.cz/cs/o-zamku/historie>

¹²⁰ *Prohlídkové okruhy* [online]. [cit. 2020-07-13]. Dostupné z: <https://www.zamek-jindrichuvhradec.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy>

¹²¹ KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 115

například „*byl jsem zde*“ s podpisem i datací. To svědčí o tom, že obraz byl volně přístupný v prostoru.¹²²

8.2 Pieta z Lodhérova

Další zajímavou památkou umístěnou na zámku je tzv. Pieta z Lodhérova. Vznik sochy nejspíše souvisí s dokončováním rodového pohřebiště Pánů z Hradce a zároveň chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Hradci. Po barokizaci chrámu se socha stala nejspíše nepotřebnou a byla, na popud jezuitů, přesunuta do Lodhérova, kde setrvala až do roku 2009. Do té doby se totiž předpokládalo, že se jedná pouze o sádrový odlitek.¹²³

Pieta je vyrobena z opuky z lomu v Přední Kopanině u Prahy, typického materiálu parlérovských sochařů.¹²⁴ Tento materiál se vyznačuje měkkostí a jemností, kterou lze připodobnit ke dřevu, a je tak možné ho řezbářsky vytvarovat a vypracovat takové detaily jako prameny vlasů a články prstů s nehty. Současné barevné provedení pochází z 19. století. Pod ním je však dochováno celkem osm vrstev nátěrů, včetně středověkého.

---

¹²² KONEČNÝ, MIKEŠ, RŮŽIČKA, VANĚK 2017, s. 115

¹²³ *Tamtéž*, s. 51

¹²⁴ *Tamtéž*, s. 51

9 Pracovní list – Státní hrad a zámek Jindřichův Hradec

Tyto pracovní listy jsou vytvořeny za účelem pomoci vyučujícím při návštěvě komplexu Státního hradu a zámku Jindřichův Hradec se třídami druhého stupně základních škol. Pracovní listy „kopírují“ a rozšiřují prohlídkové okruhy tohoto třetího největšího zámeckého komplexu v České republice. Jako první je prohlídkový okruh B (gotický palác), který se věnuje nejstarším dějinám hradu. Druhý pracovní list se věnuje prohlídkovému okruhu A (Adamovo stavení). Pro tvorbu pracovních listů mi byly inspirací a pomůckou knihy *Učím s radostí, část o pracovních listech autorů Křístkových* a *Formy mimotřídní výuky dějepisu od Františka Parkana*.

Mimotřídní výuka není náhrada klasické vyučovací hodiny. Dává si za cíl aktivně rozvíjet znalosti žáků a vzbudit jejich zájem o určitou problematiku. V takové výuce jsou velmi důležité i takzvané mezipředmětové vazby, uváděné v Rámcově vzdělávacích plánech.¹²⁵ V našem případě například kombinace dějepisu se zeměpisem, občanskou výchovou nebo výtvarnou výchovou. Základem této výuky by mělo být jasné stanovení jejího cíle, a hlavně získání zpětné vazby od žáků, například pomocí pracovních listů. V rámci aktivizace žáků může učitel před zahájením exkurze zadat témata referátů, které by přednesli v místě exkurze. Pro mimotřídní vyučování jsou využívány především paměťové instituce jako muzea, galerie, hrady a zámky. Žáci se při mimotřídní či exkurzní výuce seznamují s hmotnými prameny nebo originály písemných pramenů. Při tvorbě exkurzí by učitelé měli vycházet ze vztahu k probírané látce. Vzhledem k důležitým dějinám zámeckého komplexu Jindřichova Hradce by následující pracovní listy nejlépe využili žáci sedmých tříd základních škol, kde se v hodinách dějepisu probírají zejména české dějiny a z uměleckých slohů gotický a renesanční sloh, oba v největší míře zastoupené právě v Jindřichově Hradci. Během exkurze by učitel měl využít trojí metody – motivační, expoziční a fixační.¹²⁶ Motivační metoda je základ před samotným uskutečněním exkurze, expoziční metoda se využívá při exkurzích pořádaných v době, kdy se látka probírá (v sedmých třídách většinou

---

¹²⁵ PARKAN, František. *Mimotřídní výuka dějepisu* [online]. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: https://futurebooks.cz/books/pedfa_esf_8/?kapitola_3/

¹²⁶ PARKAN, František. *Formy mimotřídní výuky dějepisu: Předmětové odborné vycházky a exkurze* [online]. 2019 [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: https://futurebooks.cz/books/pedfa_esf_8/?kapitola_3/kapitola_3_5/

do března školního roku) a fixační, která si dává za cíl upevnění znalostí, které žáci získali při výuce ve škole.¹²⁷

9.1 Prohlídkový okruh B – gotický palác

Prohlídkový okruh B zahrnuje gotický palác a pojednává tak o nejstarších dějinách hradu Jindřichův Hradec. Tento okruh lze projít s i bez průvodce. Pro jeho rozšíření bude součástí tohoto pracovního listu i návštěva Černé věže, která je za normálních podmínek přístupná pouze samostatně. Součástí bude asi nejznámější pověst vztahující se k jindřichohradeckému zámku, a to jindřichohradecká Bílá paní a tradice rozlévají sladké kaše v hradní Černé kuchyni.

1) V jakém kraji se nachází Jindřichův Hradec?

2) Jakou růži mají ve znaku Páni z Hradce? Zkus erb nakreslit.

- a) zlatá růže na modrém poli
- b) stříbrná růže na červeném poli
- c) modrá růže na zlatém poli
- d) zelená růže na bílém poli

3) Vzpomeneš jsi na jméno prvního Pána z Hradce?

4) Jaké charakteristické rysy má gotika?

---

¹²⁷ PARKAN, František. *Formy mimořádní výuky dějepisu: Předmětové odborné vycházky a exkurze* [online]. 2019 [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: https://futurebooks.cz/books/pedfa_esf_8/?/kapitola_3/kapitola_3_5/

5) Označ obrázek jindřichohradeckého gotického paláce: 128129130

6) Odpověz ANO-NE. Pokud NE, vysvětli proč.

- a) Prvními majiteli zámku Jindřichův Hradec byli Valdštejnové. ANO-NE
- b) Místnost, ve které je vyobrazena legenda sv. Jiří, se označuje jako rytířský sál. ANO-NE
- c) Gotický palác pochází z počátku 13. století. ANO-NE
- d) Vystavená pieta se nazývá Pieta z Jindřichova Hradce. ANO-NE

7) Vysvětli pojmy:

Pieta

Legenda

Madona

8) Spoj dvojice:

Jindřich z Hradce	světec
František Maxmilián Kaňka	Černá kuchyně
Bílá paní	majitel Jindřichova Hradce
Sv. Jiří	architekt

¹²⁸ SAJTLOVÁ, Jarmila. *Rondel-Jindřichův Hradec* [online]. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: <https://www.zamek-jindrichuvhradec.cz/cs/fotogalerie/18212-rondel>

¹²⁹ *Na zámku v Jindřichově Hradci vypukl filmový mor* [online]. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: <https://ceskobudejovicky.denik.cz/galerie/filmovani-v-jindrichove-hradci.html?photo=4>

¹³⁰ *Jindřichův Hradec: Nové neboli Adamovo stavení* [online]. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: http://www.ohradech.eu/images/jindrichuv_hradec/Jindrichuv_hradec/page00015.htm

9) Doplň názvy k obrázkům, podle nápovědy. Pozor! Nepoužiješ všechny. ¹³¹¹³²¹³³

Legenda o svatém Jiří, Jindřichohradecká madona, Soška plačící Panny Marie, Alexandreida, Pieta z Lodhérova

10) „...nebojsa – útočištná, volně stojící nebo do hradby vložená věž zejména raně gotického hradu...¹³⁴“ Jak se jmenuje poslední útočiště obránců hradu, jedno z nejstarších v Čechách?

a) bergfrit, Černá věž b) bordura, Červená věž c) bosáž, Rondel

11) Vyber z nabídky jméno legendární jindřichohradecké Bílé paní:

a) Markéta z Hardeggu b) Perchta z Rožmberka c) Mechtilda ze Schaumburgu

12) Kolik metrů měří Černá věž?

a) 20 m b) 32 m c) 45 m

¹³¹ Nová expozice gotického paláce na hradě a zámku v Jindřichově Hradci představuje rytířskou kulturu středověku. *Národní památkový ústav* [online]. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: https://www.npu.cz/ups/ceske-budejovice/fotogalerie/akce/jh_nasledovnici_sv_jiri/jh_madona-jindrichohradecka-1-.jpg

¹³² *Jindřichův Hradec: Pokladnice. Pieta z Lodhérova* [online]. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: http://www.ohradech.eu/images/jindrichuv_hradec/Jindrichuv_hradec/page00044.htm

¹³³ Výstava v Jindřichově Hradci na zámku. *Překvapení* [online]. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: https://prekvapeni.kafe.cz/magazin/cestovani-a-tipy/vystava-v-jindrichove-hradci-na-zamku_2239.html

¹³⁴ HEROUT, Jaroslav, Slabikář návštěvníků památek, Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje, 1980, s. 216

13) Doplň:

..... palác získal svoji současnou podobu na přelomu .... a .... století. Hradební kaple paláce je zasvěcena svatému ..... František ..... Kaňka kapli přestavěl v ..... slohu. Podle pověsti v ..... kuchyni vařila ..... paní.

9.2 Prohlídkový okruh B – gotický palác – odpovědi a vysvětlení

1) V jakém kraji se nachází Jindřichův Hradec?

Jihočeský kraj.

Tuto otázku jsem záměrně umístil hned na začátek pracovního listu. Domnívám se, že základní orientace v České republice by měla být velmi důležitá, zejména, pokud se do určitého místa pořádá školní exkurze. Zároveň jde o mezipředmětové propojení se zeměpisem (České republiky).

2) Jakou růži mají ve znaku Páni z Hradce? Zkus erb nakreslit.

c) modrá růže na zlatém poli

Otázka s možnostmi odpovědí. Domnívám se, že při školní exkurzi do Jindřichova Hradce by měl žák vědět, jaký znak mají první doložení majitelé jindřichohradeckého panství. Podobný znak, povýšený o dvouocasé lvi a zlaté písmeno W, má i samotné město Jindřichův Hradec. Modrá a zlatá jsou využívány v celém městě, například na vozidlech městské dopravy. Zároveň otázka slouží jako „úvod“ do problematiky heraldiky, která se dnes pomalu dostává v rámci probíraných témat do dějepisu a může sloužit k mezipředmětové vazbě mezi dějepisem a výtvarnou výchovou, kdy žáci poučení o základních heraldických pravidlech, vytvoří svůj vlastní erb či znak. Vidíme zde i propojení s výtvarnou výchovou, kdy se žáci pokouší znak Pánů z Hradce nakreslit.

3) Vzpomeneš jsi na jméno první Pána z Hradce?

Jindřich I. z Hradce

Otázka, opět patřící k základnímu povědomí o jindřichohradeckém zámku a městě. Po Jindřichovi I. z Hradce je odvozen i samotný název města a přilehlého okresu.

4) Jaké charakteristické rysy má gotika?

Vertikalita, opěrný systém, lomený oblouk, portály...

Tato otázka slouží k prohloubení pojmu gotika, který je součástí učiva dějepisu sedmého ročníku. Zde by žáci na příkladu hradeckého zámeckého komplexu (popřípadě jiných známých staveb) měli popsat gotiku jako stavební sloh. Původní, mnou zamýšlená otázka, „co je gotika“ mi přišla příliš obecná a žák by se nad ní příliš nezamyslel.

5) Označ obrázek jindřichohradeckého gotického paláce:

„Prostřední“ obrázek

Otázka, odkazující nejen, k orientaci prostoru navštíveného komplexu, ale i k rozeznání jednotlivých stavebních slohů. Zde mají však žáci nevýhodu v tom, že po rekonstrukci, byla fasáda gotického paláce, přetvořena do renesanční podoby. Nápovědou může být například vstupní portál do hradní kaple.

6) Odpověz ANO-NE. Pokud NE, vysvětli proč.

- a) Prvními majiteli zámku Jindřichův Hradec byli Valdštejnové. ANO-NE
- b) Místnost, ve které je vyobrazena legenda sv. Jiří, se označuje jako rytířský sál. ANO-NE
- c) Gotický palác pochází z počátku 13. století. ANO-NE
- d) Vystavená pieta se nazývá Pieta z Jindřichova Hradce. ANO-NE

Klasická otázka Ano/ne, sloužící k ověření, jak žáci dávali pozor při prohlídce. Slouží jako zpětná vazba.

7) Vysvětli pojmy:

V této otázce mají žáci vysvětlit tři pojmy, se kterými se během prohlídky setkají. Pro lepší pochopení a vysvětlení by posloužila kniha Jaroslava Herouta *Slabikář návštěvníků památek*. V této knize jsou popsány i jednotlivé architektonické styly. Domnívám se, že práce s knihou a orientace v ní, je velmi důležitá například i pro samostatnou přípravu referátů žáky.

8) Spoj dvojice:

Jindřich z Hradce – majitel paláce, F. M. Kaňka – architekt, Bílá paní – Černá kuchyně, sv. Jiří – světec.

„Spojovačka,“ sloužící k orientaci žáka v navštíveném prohlídkovém okruhu.

9) Doplň názvy k obrázkům, podle nápovědy. Pozor! Nepoužiješ všechny.

Jindřichohradecká madona, Pieta z Lodhěřova, Legenda o svatém Jiří

Žáci v této otázce doplňují pojmy k obrázkům. Záměrně jsou uvedeny v nabídce i pojmy nesprávné.

10) „...nebojsa – útočištná, volně stojící nebo do hradby vložená věž zejména raně gotického hradu...¹³⁵“ Jak se jmenuje poslední útočiště obránců hradu, jedno z nejstarších v Čechách?

a) bergfrit, Černá věž

V této otázce je využita i přesná charakteristika posledního útočiště hradu v případě napadení.

11) Vyber z nabídky jméno legendární jindřichohradecké Bílé paní:

a) Markéta z Hardegga

Výběrová otázka vztahující se k Černé kuchyni. Zde je možné učitelem uvést i zajímavost, že se tato kuchyně dodnes při různých příležitostech používá.

12) Kolik metrů měří Černá věž?

b) 32 m

Výběrová otázka vztahující se k Černé věži a orientaci na umístěných panelech s informacemi o ní.

13) Doplň:

Gotický palác získal svoji současnou podobu na přelomu *15.* a *16.* století. Hradební kaple paláce je zasvěcena svatému *Duchu*. František *Ladislav* Kaňka kapli přestavěl v *barokním* slohu. Podle pověsti v *Černé* kuchyni vařila *Bílá* paní.

Žáci v této otázce doplňují informace do vynechaných míst, tentokrát bez nápovědy.

---

¹³⁵ HEROUT 1980, s. 216

9.3 Prohlídkový okruh A – renesanční stavení

1) V jakém kraji se nachází Jindřichův Hradec?

2) Jakou růži mají ve znaku Páni z Hradce? Zkus erb nakreslit.

- a) zlatá růže na modrém poli
- b) stříbrná růže na červeném poli
- c) modrá růže na zlatém poli
- d) zelená růže na bílém poli

3) Vzpomeneš jsi na jméno první Pána z Hradce?

4) Jaké charakteristické rysy má renesance?

5) Z nabídky vyber další rody, které vlastnily Jindřichův Hradec:

- a) Slavatové a Černínové
- b) Černínové a Rožmberkové
- c) Slavatové a Rabštejnové

6) Kdo nechal vystavět renesanční část zámku? (Napovím, že se po této osobě část zámku jmenuje).

7) Označ obrázek velkých arkád: ¹³⁶¹³⁷¹³⁸

8) Odpověž ANO-NE, pokud NE, vysvětli proč:

- a) Renesanční místností umístěné na zámku se označují jako Zelené pokoje. ANO-NE
- b) Arkády jsou stavebním prvkem gotiky. ANO-NE
- c) Renesanční křídlo pochází z druhé poloviny 17. století. ANO-NE
- d) Konstrukce Rondelu umožňuje prezentovat tvz. Skrytou hudbu. ANO-NE

9) „... je stavba nebo prostor kruhového či oválného půdorysu, např. nárožní válcová věžice, sypaný nárožní bastion renesančního opevňovacího systému apod.¹³⁹“ Tato definice nejlépe odpovídá:

- a) Arkádám b) Rondelu c) Obranné věži

10) Po jakém jihočeském rodu se jmenuje chodba v první patře Adamova stavení?

- a) černínská b) rožmberská c) hradecká

11) V jaké slohu je vystavěn hradecký Rondel?

¹³⁶ Velké arkády [online]. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: <http://www.pf.jcu.cz/others/okoli/hrazam/jhradec3.htm>

¹³⁷ Malé arkády: Možnosti pronájmu [online]. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: <https://www.zamek-jindrichuvhradec.cz/cs/svatby-a-pronajmy/pronajmy>

¹³⁸ Zámecké arkády v Jindřichově Hradci opět zdobí malby letících ptáků. *Idnes.cz* [online]. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ceske-budejovice/zpravy/zamek-jindrichuv-hradec-arkady-malby-renaissance.A190812_494831_budejovice-zpravy_mcb/foto/MCB7d4c97_P8100246.JPG

¹³⁹ HEROUT 1980, s. 216

12) Jak se jmenuje legendární jindřichohradecká Bílá paní, manželka Jindřicha II. z Hradce?

13) Doplň:

..... palác získal svoji podobu ve ..... století. Je pojmenované po staviteli ..... z Hradce. V roce 1773 však jindřichohradecký zámek ..... . V zámecké zahradě se nachází stavba, označovaná jako ....., která sloužila k reprezentaci a k tzv. .... hudbě.

9.4 Prohlídkový okruh A – Adamovo stavení – odpovědi a vysvětlení

U některých otázek jsou vynechána vysvětlení, jelikož jsou totožná s předchozím pracovním listem.

1) V jakém kraji se nachází Jindřichův Hradec?

Jihočeský kraj

2) Jakou růži mají ve znaku Páni z Hradce? Zkus erb nakreslit.

a) zlatá růže na modrém poli

3) Vzpomeneš jsi na jméno první Pána z Hradce?

Jindřich I. z Hradce

4) Jaké charakteristické rysy má renesance?

Návrat ke kultuře starověkého Řecka a Říma, snaha zachytit pocity (obrazy a sochy), sgrafita

Obdobná otázka jako v prvním pracovním listě, jenže se zaměřuje na druhý nejvíce zastoupený sloh na zámku a to renesanci. Renesance stejně jako gotika patří do „osnov“ dějepisu sedmého ročníku.

5) Z nabídky vyber další rody, které vlastnily Jindřichův Hradec:

a) Slavatové a Černínové

Výběrová otázka zabývající se vlastním jindřichohradeckého panství po vymření Pánů z Hradce v roce 1604. Součástí pracovního listu by mohla být taktéž otázka, co znamená,

když vymře rod po meči, případně po přeslici a možnost uvést konkrétní příklad v soudobých českých dějinách (1306 – vymření Přemyslovců po meči).

7) Označ obrázek velkých arkád:

„První obrázek“

Otázka, sloužící k orientaci v prostoru. Další obrázky, taktéž zobrazují další jindřichohradecké arkády.

8) Odpověž ANO-NE, pokud NE, vysvětli proč:

- a) Renesanční místností umístěné na zámku se označují jako Zelené pokoje. **ANO-NE**
- b) Arkády jsou stavebním prvkem gotiky. **ANO-NE (renesance)**
- c) Renesanční křídlo pochází z druhé poloviny 17. století. **ANO-NE (16. stol.)**
- d) Konstrukce Rondelu umožňuje prezentovat tvz. Skrytou hudbu. **ANO-NE**

9) „... je stavba nebo prostor kruhového či oválného půdorysu, např. nárožní válcová věžice, sypaný nárožní bastion renesančního opevňovacího systému apod.¹⁴⁰“ Tato definice nejlépe odpovídá:

b) Rondelu

Otázka, využívající i konkrétní definici daného objektu.

10) Po jakém jihočeském rodu se jmenuje chodba v první patře Adamova stavení?

b) rožmberská

11) V jaké slohu je vystavěn hradecký Rondel?

Manýrismus

Žáci mohou využít Slabikář návštěvníků památek, k prohlubení znalostí manýrismu.

12) Jak se jmenuje legendární jindřichohradecká Bílá paní, manželka Jindřicha II. z Hradce?

Markéta z Hardegga

---

¹⁴⁰ HEROUT 1980, s. 216

13) Dopln:

Renesanční palác získal svoji podobu *druhé polovině 16.* století. Je pojmenované po staviteli *Adamovi I.* z Hradce. V roce 1773 však jindřichohradecký zámek *vyhořel (stejně jako město)*. V zámecké zahradě se nachází stavba, označovaná jako *Rondel*, která sloužila k reprezentaci a k tzv. „*skryté*“ hudbě.

Závěr bakalářské práce

Tato bakalářská práce si kladla za cíl nastínit ve stručnosti a téměř heslovitě, historii státního hradu a zámku Jindřichův Hradec, v době od vzniku přemyslovského hradiště, přes největší slávu a rozkvět za Pánů z Hradce, vlastnictví rodu Slavatů a Černínů až do zestátnění, protože v posledních obdobích nevznikla žádná „celková“ práce na toto téma.

Pro zpracování zvoleného tématu byly využity zejména publikované texty, ať už soudobé nebo dobové, dále lokální tiskoviny. Rovněž byly použity praktické poznatky z absolvovaných exkurzí.

Výtkou by případně mohla být ona zmiňovaná stručnost, ale ta byla využita zcela záměrně, protože rozsah „dějin“ jednoho z nejstarších hradů a zámků České republiky, a potažmo s ním spjatého města, by bakalářská práce nemohla obsáhnout. Jindřichův Hradec byl v „běhu času“ významným centrem nejen jihočeského regionu, ale celého Českého království. Proto si toto téma zaslouží rozvinutí v rámci budoucí diplomové práce.

Doplněním vlastního těžiště práce – tedy historickému vývoji Jindřichova Hradce – bylo vytvoření pracovních listů, které by mohly být využity v mimotřídní výuce dějepisu v 7. ročnících základních škol, současně se zdůvodněním a vysvětlením volby pokládaných otázek.

Seznam použitých informačních zdrojů

Knížní zdroje:

BŮŽEK, Václav. *Věk urozených: šlechta v českých zemích na prahu novověku*. Praha: Paseka, 2002. ISBN 8071854174

HANDLOVÁ, Marcela. *Jindřichův Hradec trochu jinak, aneb, Co v průvodci nenajdete*. Týn nad Vltavou: Nová Forma, 2014. ISBN 9788074535185

HEROUT, Jaroslav, *Slabikář návštěvníků památek*, Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje, 1980

Jindřichův Hradec 1293-1993: sborník statí k dějinám města. Redaktor Adolf HRADECKÝ. České Budějovice: Inpress, 1992

KAVKA, František. *Zlatý věk růží, kus české historie 16. století*, České Budějovice, 1966

KONEČNÝ M., MIKEŠ J., RŮŽIČKA F., VANĚK M., *Hrad Jindřichův Hradec*. Konečný M., Mikeš J., Růžička F., NPÚ 2017

KŘÍSTKOVI, M., N., *Pracovní listy*. In: *Učím s radostí. Zkušenosti-lekce-projekty. Kritické myšlení a Step by step ČR*, Agentura Strom. Praha, 2003

MAŤA, Petr. *Svět české aristokracie: (1500-1700)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. Česká historie. ISBN 8071063126

MATĚJČEK, Antonín a Karel TRÍSKA. *Jindřichův Hradec: zámek a město*. Praha: Václav Poláček, 1944. Umělecké památky (Václav Poláček)

MATĚJČEK, Antonín. *Umělecké památky: Jindřichův Hradec I*. Praha: František Topič, 1917

PANGERL, Matthias. *Die Witigonen: Ihre Herkunft, ihre Erben sitze und ihre älteste Genealogie*. Wien, 1874

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého*, 4. díl, 1895

TEPLÝ, František. *Dějiny města Jindřichova Hradce část všeobecná Dílu 1. sv. 2. Dějiny města za vlády pánů z Hradce linie Telecké (1453-1604)*

WINKELBAUER, Thomas. Konfese a konverze. Šlechtické proměny vyznání v českých a rakouských zemích od sklonku 16. do poloviny 17. století. *Český časopis historický*. 2000, roč. 98, s. 476-540

Internetové zdroje:

15. poledník. Dostupné z: <https://infocentrum.jh.cz/cs/tipy-na-zazitky/15-polednik.html>
Jindřichův Hradec: Nové neboli Adamovo stavení. Dostupné z:

http://www.ohradech.eu/images/jindrichuv_hradec/Jindrichuv_hradec/page00015.htm

Jindřichův Hradec: Pokladnice. Pieta z Lodhěřova. Dostupné z:
http://www.ohradech.eu/images/jindrichuv_hradec/Jindrichuv_hradec/page00044.htm

Malé arkády: Možnosti pronájmu. Dostupné z: <https://www.zamek-jindrichuvhradec.cz/cs/svatby-a-pronajmy/pronajmy>

Na zámku v Jindřichově Hradci vypukl filmový mor. Dostupné z:
<https://ceskobudejovicky.denik.cz/galerie/filmovani-v-jindrichove-hradci.html?photo=4>

Nová expozice gotického paláce na hradě a zámku v Jindřichově Hradci představuje rytířskou kulturu středověku. *Národní památkový ústav*. Dostupné z:
[https://www.npu.cz/ups/ceske-](https://www.npu.cz/ups/ceske-budejovice/fotogalerie/akce/jh_nasledovnici_sv_jiri/jh_madona-jindrichohradecka-1-.jpg)

[budejovice/fotogalerie/akce/jh_nasledovnici_sv_jiri/jh_madona-jindrichohradecka-1-.jpg](https://www.npu.cz/ups/ceske-budejovice/fotogalerie/akce/jh_nasledovnici_sv_jiri/jh_madona-jindrichohradecka-1-.jpg)
Ohlas od Nežárky: Týdeník pro poučení a zábavu, pro zájmy obecné, společenské a politické. Jindřichův Hradec: Alois Landfras a synové, 20.8.1937, 67(34). ISSN 1801-2523. Dostupné také z: <http://kramerius.mjh.cz/uuid/uuid:766f6a1d-435f-11dd-b505-00145e5790ea>

Paměti nejvyššího kancléře království českého Viléma hraběte Slavaty z Chlumu a z Košmberka, vladaře domu hradeckého, pána na Hradci Jindřichově, Stráži, Telči, Žirovnici a Mělníce, nejvyššího dědičného šenka království českého, císařův Ferdinanda II. a III. skutečného tejného raddy a komorníka, rytíře Zlatého rouna. Příprava vydání Josef Jireček. Svazek 1.: 1608-1609 pak 1618-1619. Praha: Ignác Leopold Kober, 1866. IX, 432 s. (Monumenta Historiae Bohemica; sv. 1). Dostupné z:
https://books.google.cz/books?id=lyBIAAAAMAAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

PARKAN, František. *Formy mimotřídní výuky dějepisu: Předmětové odborné vycházky a exkurze*. Dostupné z: https://futurebooks.cz/books/pedfa_esf_8/?/obalka/

Proč ohluchl skladatel Bedřich Smetana? Dostupné z: <https://www.denik.cz/kraj-vysocina/proc-ohluchl-skladatel-bedrich-smetana-20160326-pk47.html>

Regesta: Král Jan Lucemburský se svým synem Karlem, markrabětem moravským, směřují královské panství Telč s Oldřichem z Hradce za jeho panství Bánov. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/128891/1>

RULL, František. Monografie města Hradce Jindřichova, Landfras, 1875. Dostupné z: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:e2a74660-803c-11de-9452-000d606f5dc6?page=uuid:570f25e0-9f0a-11e8-83a5-5ef3fc9ae867>

RUTOVÁ, Andrea. *Židé na Jindřichohradecku: Proměna židovského osídlení v 19. století na příkladu vybraných obcí.* Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze; Filozofická fakulta, Ústav Blízkého východu a Afriky. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/114528/>

RUTOVÁ, Andrea. *Židé na Jindřichohradecku: Proměna židovského osídlení v 19. století na příkladu vybraných obcí.* Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze; Filozofická fakulta, Ústav Blízkého východu a Afriky

SAJTLOVÁ, Jarmila. *Rondel-Jindřichův Hradec.* Dostupné z: <https://www.zamek-jindrichuvhradec.cz/cs/fotogalerie/18212-rondel>

Velké arkády. Dostupné z: <http://www.pf.jcu.cz/others/okoli/hrizam/jhradec3.htm>

Výstava v Jindřichově Hradci na zámku. *Překvapení.* Dostupné z: https://prekvapeni.kafe.cz/magazin/cestovani-a-tipy/vystava-v-jindrichove-hradci-na-zamku_2239.html

Zámecké arkády v Jindřichově Hradci opět zdobí malby letících ptáků. *Idnes.cz.* Dostupné z: https://www.idnes.cz/ceske-budejovice/zpravy/zamek-jindrichuv-hradec-arkady-malby-renaissance.A190812_494831_budejovice-zpravy_mcb/foto/MCB7d4c97_P8100246.JPG